OPOWIEŚĆ WIGILIJNA

Charlesa Dickensa

STRESZCZENIE • ANALIZA • INTERPRETACJA

POLECAMY

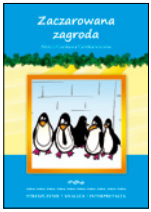

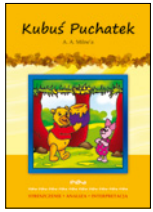

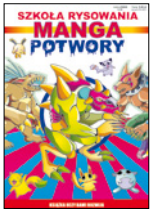

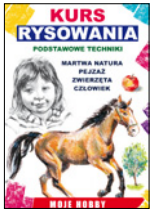

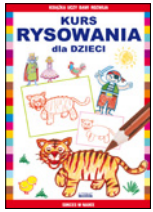

Zapraszamy do
księgarni
internetowej

KSIEGARNIA
NAJTANIEJ
www.ksiegarnia-najtaniej.pl

www.ksiegarnia-najtaniej.pl

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

Opowieść wigilijna

Charlesa Dickensa

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

Wydawnictwo LITERAT
ul. Łazienna 28
87-100 Toruń
tel.: 56 6539540
e-mail: wyd.literat@lit.com.pl
www.ksiegarnia-najtaniej.pl

Opracowanie:
Ilona Kulik

Korekta:
Małgorzata Ferenc

Ilustracja na okładce:
Miriam Sawicka

Skład komputerowy:
Monika von Basse

Copyright © by Literat, Toruń

ISBN: 978-83-7898-477-1

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

Spis treści

O autorze 5
Geneza 6
Plan wydarzeń 7
Streszczenie 8
Bohaterowie 27
Gatunek 42
Kompozycja 44
Fabuła 45
Czas akcji 48
Przestrzeń 49
Problematyka 51
Narracja 54
Język 56
Motywy i nawiązania 57
- Samotność 57
- Przemiana wewnętrzna bohatera 61
- Święta Bożego Narodzenia 66
- Bieda 68
- Rodzina 71
- Skąpstwo 74

Zagadnienia 76
- Charakterystyka głównego bohatera 76
- Święta Bożego Narodzenia w *Opowieści wigilijnej* 79

Istotne cytaty 81
Zadania sprawdzające 82

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

Słowniczek.....87
Wybrana filmografia.....89
Bibliografia 90

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

O autorze

Charles Dickens **urodził się w 1812 roku w Wielkiej Brytanii**.

Pochodził z biednej rodziny, jego ojciec był urzędnikiem. Już jako chłopiec musiał zarabiać na swoje utrzymanie, pierwszej pracy podjął się w wieku 12 lat.

Był robotnikiem w fabryce, reporterem (dziennikarzem), sprawozdawcą parlamentarnym. Na początku swej kariery pisarskiej posługiwał się pseudonimem ***Boz***.

W 1836 roku dostał zlecenie napisania tekstu do serii humorystycznych obrazków R. Seymura. Tekst rozszerzył do tego stopnia, że powstała pokaźna powieść, która szybko zyskała popularność. Nadał jej tytuł *Klub Pickwicka.* W Polsce książka ta ukazała się w 1870 roku. Tak samo dużym zainteresowaniem cieszyły się późniejsze dzieła Dickensa:

- *Oliver Twist* (1838),
- *Opowieść wigilijna* (1843),
- *David Copperfield* (1850).

Zachęcony sukcesem *Opowieści wigilijnej* Charles Dickens napisał w kolejne święta Bożego Narodzenia cykl tak zwanych opowieści gwiazdkowych, w skład których weszły:

AUTOR

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

♦ *Świerszcz za kominem* (1845),
♦ *Dzwony* (1845).

Dickens stworzył typową powieść dziewiętnastowieczną, zachwycał się Londynem, przedstawiał realia ówczesnego życia. Potępiał zło, krzywdę dzieci, oszustwo i biedę, gdyż sam ich zaznał. Ze względu na to nazwano go pisarzem „czułego serca". **Zmarł w 1870 roku**, a w jego pogrzebie uczestniczyło wielu czytelników.

Geneza

Charles Dickens nie był zamożnym człowiekiem. **Brak pieniędzy** zmusił go do napisania krótkiej opowieści o aktualnej problematyce. Takiej, która zyskałaby przychylność opinii publicznej i dałaby szybki zarobek. Tak powstała *Opowieść wigilijna.* Autor przedstawił w niej także doświadczenia swojej biednej rodziny. Środowisko, które opisał, było mu bardzo dobrze znane.

Chciał jeszcze raz ukazać obraz skrajnej biedy i bogactwa – istniejących obok siebie.

Poruszył problem nieczułości ludzi na krzywdę i biedę innych oraz przedstawił możliwość poprawy swojego postępowania.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

1. .....
2. .....
3. .....

Plan wydarzeń

1. Praca w zimnym biurze w wigilijny dzień.
2. Odwiedziny siostrzeńca Scrooge'a.
3. Wizyta dwóch mężczyzn zbierających datki na ubogich – odmowa pomocy ze strony Scrooge'a.
4. Zamknięcie biura.
5. Obiad Scrooge'a w posępnej gospodzie.
6. Dziwne zjawiska podczas powrotu Scrooge'a do domu.
7. Pojawienie się ducha Jakuba Marleya.
8. Ostrzeżenie ducha i zapowiedź odwiedzin trzech zjaw.
9. Odwiedziny pierwszego widma – ducha wigilijnej przeszłości.
10. Podróż do szkoły małego Ebenezera Scrooge'a.
11. Spotkanie z siostrą.
12. Wigilia w domu pana Fezziwiga.
13. Rozstanie z narzeczoną Belle.
14. Wigilia u starej Belle.
15. Powrót do domu.
16. Duch tegorocznego Bożego Narodzenia.
17. Podróż do domu Boba Cratchita, radosna Wigilia.
18. Dalsza podróż (dom górnika, latarnia morska, statek).
19. Wigilia u siostrzeńca Scrooge'a.
20. Ostrzeżenie ducha.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

21. Zamiana duchów, pojawienie się trzeciej zjawy – ducha przyszłych świąt Bożego Narodzenia.
22. Na giełdzie.
23. U starego Joe.
24. Nad zwłokami opuszczonego starca.
25. W przepełnionym żałobą domu Boba Cratchita.
26. Powrót na giełdę.
27. Na cmentarzu.
28. Obietnica poprawy złożona przez Scrooge'a.
29. Zamówienie indyka dla rodziny Boba Cratchita.
30. Obiad u Freda.
31. Pomoc dla rodziny Cratchitów.

Streszczenie

Rozdział pierwszy: **Duch Marleya**

Przed siedmiu laty **umarł stary Jakub Marley**, wspólnik Ebenezera Scrooge'a, który podpisał akt zgonu. Scrooge był nie tylko jego wspólnikiem, ale także jedynym wykonawcą ostatniej woli zmarłego, jedynym przyjacielem i jedynym żałobnikiem. Pogrzeb jednak nie był dla Scrooge'a dostatecznym powodem, by zrezygnował z prowadzenia interesów tego dnia.

Scrooge po śmierci wspólnika nie poprawił szyldu – na ścianie domu towarowego cały czas wisiał

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

napis: *Scrooge i Marley.* Czasami niektórzy zwracają się do Ebenezera nazwiskiem wspólnika, nie przeszkadza mu to jednak.

CECHY SCROOGE'A

Ebenezer Scrooge jest człowiekiem starym, **bezwzględnym wobec innych ludzi**, ostrym, surowym i bezlitosnym.
Już sam jego wygląd powoduje, że nie budzi zaufania i sympatii. Nawet żebrak nie podchodzi do niego po pieniądze, bo wie od początku, że nic nie dostanie. Scrooge lubi chodzić ulicami miasta i swoją surowością odstręczać innych.

W Wigilię bohater pracuje w biurze. Jest ponury dzień, obfita mgła i silny mróz. Drzwi do swojego gabinetu zostawia otwarte, by obserwować pracownika – kancelistę (pisarza kancelaryjnego) Boba (Roberta) Cratchita i pilnować, by ten nie dorzucał węgla do kominka, pomimo że obaj bardzo marzną.

Scrooge'a odwiedza jego siostrzeniec Fred. Rozmawiają o Bożym Narodzeniu. Starzec mówi, że całe święta to brednie i głupstwo, że uświadamiamy sobie tylko upływ czasu, a Fred nie ma powodu do radości, bo jest biedny. Siostrzeniec odpowiada mu, że powinien się zatem cieszyć, bo jest bardzo bogaty. Zarzuca Scrooge'owi, że wcale nie świętuje Bożego Narodzenia. Zaprasza go na obiad, lecz

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

wuj odmawia. Fred życzy mu zatem udanych świąt i Nowego Roku, po czym wychodzi.

Do biura wchodzą dwaj mężczyźni zbierający pieniądze na ubogich. Twierdzą, że Wigilia jest na to najlepszym dniem, gdyż ludzie są wtedy hojniejsi. Scrooge informuje ich, że nie dostaną od niego ani grosza, gdyż od wspierania biednych są specjalne przytułki. Nie interesuje go los potrzebujących, mówi, że jego sprawy pochłaniają go do tego stopnia, że nie ma czasu na zajmowanie się czym innym. Zawiedzeni mężczyźni odchodzą.

Na zewnątrz robi się coraz zimniej i bardziej mglisto. Chłopcy biegają z pochodniami, by wskazywać drogę powozom. Wszyscy ludzie przygotowują się do Wigilii, zarówno sam burmistrz Londynu, jak i ubogi krawiec.

Scrooge zamyka biuro, żegna się ze swoim pomocnikiem, narzeka, że ten w święta chce mieć wolne. Każe mu przyjść pojutrze jak najwcześniej do pracy, by nie marnować czasu. Sam udaje się do garkuchni na obiad, a stamtąd do domu. Lokal, w którym obecnie mieszka, należał kiedyś do Marleya.

Mieścił się w starym, ciemnym budynku, wznoszącym się przy końcu głuchego zaułka. (s. 14)

Scrooge jest jego jedynym mieszkańcem. Pozostałe pokoje służą tam za biura. Na drzwiach wejściowych wisi **ogromna kołatka**, tego dnia jednak

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

Scrooge **widzi zamiast niej głowę Marleya**. Wydziela ona posępną poświatę i wpatruje się w Scrooge'a tak, jak robił to jego wspólnik, gdy jeszcze żył: z okularami nasuniętymi na czoło. Oczy ma szeroko otwarte, a spojrzenie nieobecne. Jego włosy falują. Bladość twarzy powoduje, że wygląda on strasznie. Przerażony (pierwszy raz od dzieciństwa) Scrooge patrzy ponownie, jednak tym razem widzi kołatkę. Wchodzi do domu, rozgląda się, ale nikogo tam nie ma. Sprawdza pokoje i idzie ciemnymi schodami do siebie. Zamyka się na dwa razy, czego wcześniej nie robił, i siada przed kominkiem, który zrobiony jest ze starych kafli. Na nich namalowane są podobizny postaci biblijnych w różnych sytuacjach, jednak nie one zaprzątają myśli bohatera, lecz osoba jego wspólnika. Scrooge zauważa także, że nieużywany dotąd dzwonek w jego pokoju zaczyna się poruszać. Podobnie zachowują się inne dzwonki w całym domu. Słychać także odgłos łańcucha.

DUCH MARLEYA

Nagle przed Scrooge'em **pojawia się duch Marleya**. Starzec nie chce w niego uwierzyć, przekonuje sam siebie, że często z powodu chorego żołądka ludzie widzą różne zjawy, które w rzeczywistości nie istnieją.
Duch zaczyna krzyczeć, zdejmuje z głowy bandaż, jego szczęka opada na pierś. Dopiero teraz prze-

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

rażony Scrooge wierzy, że to prawdziwe widmo, zaczyna się go bać i prosi o litość. Widmo Marleya informuje go, że:

> *Obowiązkiem każdego człowieka jest* […]*, aby jego dusza zjednoczyła się z duszą jego bliźnich i pozostawała w braterskiej z nimi łączności przez cały czas wędrówki ziemskiej. Ten, który obowiązku tego zaniedbał za życia, musi go wypełnić po śmierci.* (s. 18)

Duch Jakuba Marleya błąka się po świecie i widzi, jakie mogłoby być jego życie. Łańcuch, którym jest owinięty, wykuł sobie za życia. Informuje Scrooge'a, że jego łańcuch jest już znacznie dłuższy i cięższy. Nie dodaje mu otuchy, gdyż nie takie jest jego zadanie, on jest tu, by go ostrzec. Żałuje, że nie pomagał innym, kiedy jeszcze żył, ma wyrzuty sumienia. Scrooge boi się go, przeraża go przemowa zjawy. Duch informuje go, że pierwszy raz może pojawić się w widocznej postaci, wcześniej także z nim przebywał, ale Ebenezer nie mógł go dostrzec. Teraz jest tu po to, aby ostrzec dawnego wspólnika, żeby ten nie popełniał tych samych błędów, co on.

Szansą dla przyjaciela są **trzy zjawy, które pojawią się u niego** w ciągu trzech kolejnych nocy. Powiedziawszy to, duch Marleya otwiera okno, słychać jęki i zawodzenia, a widmo znika. Scrooge wygląda na zewnątrz, widzi zjawy mknące w po-

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

wietrzu, każda z nich ma ciężki łańcuch. Niektóre z tych postaci Scrooge znał, gdy jeszcze żyły, teraz słyszy, jak żałują swego okrucieństwa i braku wrażliwości na nieszczęście innych. Zmęczony mężczyzna zasypia.

Rozdział drugi: **Wizyta pierwszego ducha**

Scrooge budzi się o dwunastej, nie wierzy, że jest już kolejna noc, że tak długo spał, i myśli, że popsuł się zegar. Sprawdza godzinę, okazuje się, że rzeczywiście jest już północ. Przypomina sobie zapowiedź ducha Marleya. Czeka do godziny pierwszej, ale ma nadzieję, że zjawa się nie pojawi.

Ta jednak, gdy tylko zegar kończy wybijać pierwszą godzinę, rozsuwa firany w oknie i staje przed starcem.

DUCH WIGILIJNEJ PRZESZŁOŚCI

> *Dziwna to była postać. Niby dziecko, a jednak podobna nie tyle do dziecka, ile do starca, widzianego przez jakąś dziwną atmosferę, która, oddalającego, pozmniejszała do rozmiarów dziecka*. (s. 26)

Duch ma długie, białe włosy, które spływają mu po muskularnych, nagich ramionach. Ubrany jest w białą tunikę i kwiaty, w rękach trzyma gałąź świerku. Z jego głowy wydobywa się snop światła, dlatego zamiast czapki nosi wielkie gasidło. Wyda-

STRESZCZENIE

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

je się, że jego postać pulsuje i ciągle się zmienia. Raz ma parę nóg, ale jest bez głowy, innym razem brakuje mu ręki. Przedstawia się jako duch wigilijnej przeszłości. Jest to bliska przeszłość Ebenezera. Mężczyzna pragnie, by zjawa włożyła czapkę, by płomień na jej głowie zniknął. Pyta ducha, dlaczego go odwiedził. Ten uświadamia mu, że to troska o jego dobro go tutaj sprowadza, a Scrooge znajduje się właśnie na drodze nawrócenia. Duch żąda, by starzec udał się razem z nim w podróż. Mężczyzna boi się, lecz duch lekceważy jego sprzeciw.

SZKOŁA

Widmo zabiera go do szkoły Ebenezera. Widzą chłopców, dawnych kolegów małego Scrooge'a. Dzieci rozchodzą się do domów, życzą sobie wesołych świąt. W szkole został tylko mały chłopiec pochylony w ławce nad książkami. **Scrooge płacze, w uczniu rozpoznaje bowiem siebie**. Za oknem widzi postaci z bajek i przeczytanych książek. Przypomina sobie, jak niedawno wygonił spod progu śpiewającego kolędy chłopca, teraz żałuje, że mu nic nie dał. Duch uśmiecha się z zadowoleniem.

Pomieszczenie zmienia się, teraz Scrooge widzi siebie jako młodzieńca spacerującego po pokoju. Wbiega mała dziewczynka, jego **siostra Fan**, chce zabrać go do domu.

FAN

Zapewnia, że ich ojciec zmienił się, że pozwolił

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

na przyjazd syna. Dyrektor szkoły zaprasza ich do swojego biura, częstuje ciężkim ciastem. Duch z tęsknotą mówi o Fan:

> *Ona zawsze była wątła i delikatna* […] *zdawało się, iż lada wietrzyk ją zmiecie. Ale serce miała wielkie!* (s. 31)

Fan umarła jako mężatka, pozostawiła po sobie syna (Freda), który wcześniej odwiedził Ebenezera w biurze.

Duch przenosi starca do domu handlowego, tutaj młody Scrooge odbywa praktyki.

FEZZIWIG

Spędza Wigilię z właścicielem sklepu – panem Fezziwigiem, jego rodziną i współpracownikiem – Dickiem. Przychodzą na nią pracownicy domu oraz ci, którzy nie mają się gdzie podziać. Scrooge patrzy na ich taniec i udaną zabawę. Sam w niej uczestniczy i jest radosny. Dopiero po chwili przypomina sobie, że to tylko wspomnienie. Chwali swego pracodawcę za dobre słowo, którego nigdy nie żałuje i za wsparcie, jakiego udziela swym współpracownikom. Pragnie sam powiedzieć coś swemu pracownikowi Bobowi Cratchitowi.

Duch każe się mu pospieszyć, jego czas kończy się, a chce coś jeszcze pokazać Scrooge'owi.

Ebenezer jest teraz dorosły, już widać powoli budzącą się w nim srogość i chciwość.

BELLE

STRESZCZENIE

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

Streszczenie

Siedzi obok młodej i ładnej dziewczyny, Belle. Ukochana zarzuca mu, że jej miejsce w sercu Scrooge'a zajmują pieniądze, że mężczyzna powoli traci swoje ideały i poddaje się chciwości. Zwalnia go z danego słowa, gdyż Ebenezer zmienił się, nie takiego go pokochała. Życzy mu, by znalazł szczęście na drodze, którą wybrał. Po tym widoku Scrooge chce już wracać do domu, duch zmusza go jednak do obejrzenia kolejnego obrazka.

U BELLE

Tym razem przenosi go do przytulnego pokoju, w którym, już jako dojrzała kobieta, siedzi jego była narzeczona.
Są z nią jej wnuki i córka. Wszyscy są weseli i dobrze się bawią. Do domu wchodzi mąż kobiety z człowiekiem niosącym prezenty. Dzieci rozpakowują je, szczęśliwe z otrzymanych podarków. Zmęczone idą spać, pokój ogarnia cisza. Kobieta z mężem i córką siadają przy kominku. Scrooge żałuje, że dziewczyna nie jego nazywa ojcem. Zdaje sobie sprawę, jak źle postąpił, gdy nie zdecydował się na założenie rodziny. Mąż kobiety oświadcza, że widział Scrooge'a jak samotnie siedział w biurze, podczas gdy jego wspólnik leżał na łożu śmierci.

Ebenezer nie może tego znieść. Prosi, by duch zabrał go do domu, wpada w histerię. Po chwili jego życzenie zostaje spełnione. W domu starzec kładzie się spać.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

Rozdział trzeci: **Odwiedziny drugiego ducha**

Scrooge budzi się ze snu o pierwszej w nocy. Wtedy właśnie, według zapowiedzi ducha Marleya, ma pojawić się kolejne widmo. Ebenezer rozsuwa kotary łóżka i czeka na ducha, ponieważ nie chce, by ten go zaskoczył. Mija kwadrans i nic się nie dzieje, Scrooge zaczyna się bać. Dostrzega czerwone światło padające na jego łóżko, stwierdza, że dochodzi ono z sąsiedniego pokoju i postanawia tam pójść. Gdy chce otworzyć drzwi, słyszy, że ktoś go woła. Pokój okazuje się zmieniony. Wszędzie jest dużo zieleni, w kominku płonie ogień, na podłodze leży jedzenie: kaczki, gęsi, dziczyzna, drób, kiełbasy, jabłka, gruszki, pieczone kasztany.

DUCH OBECNYCH ŚWIĄT

Na samym środku siedzi **wesoły olbrzym**. Jest bardzo piękny, ubrany w płaszcz bez rękawów, prezentuje muskularne ramiona i piersi.

Scrooge prosi, by ten zabrał go w pouczającą podróż jak poprzedni duch. Chce nauczyć się jak najwięcej i skorzystać z szansy na poprawę.

LONDYN

Zjawa każe mu chwycić się płaszcza; wędrują po świątecznym Londynie.

Na ulicach i w sklepach panuje wigilijny nastrój, ludzie cieszą się i są dla siebie mili. Wystawy zapraszają i kuszą świeżymi owocami, pachnącymi

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

ciastami i kasztanami. Ludzie powoli idą do domów na Wigilię; do jednej z piekarń przychodzą ubodzy, tam mogą ugotować sobie coś do zjedzenia. Wszędzie pachnie przyprawami i smakołykami. Woda z pochodni ducha nadaje potrawom biedaków wyśmienity smak i wigilijny zapach. Widmo bardzo lubi pomagać ludziom, sprawia mu to wielką przyjemność.

DOM BOBA

Duch zabiera Ebenezera do mieszkania Boba Cratchita. Tam swoją pochodnią błogosławi jego dom.

Żona Boba ubrana jest ubogo, w pocerowaną sukienkę, przystroiła się jednak w liczne wstążki, które są tanie, a wyglądają bardzo ładnie. Razem z córką Belindą nakrywa do stołu. Syn Piotr włożył koszulę ojca, jest z tego powodu bardzo dumny. Młodsze dzieci twierdzą, że w piekarni czuć zapach pieczonej gęsi, mają nadzieję, że to właśnie ich pieczeń. Rodzina czeka jeszcze na Martę (córkę Cratchitów), Tiny Tima (synka Cratchitów) i ojca. Pojawia się Marta; usprawiedliwia się, że z powodu dodatkowych zajęć musiała zostać dłużej w pracy. Za nią wchodzi Bob z Tiny Timem na rękach. Chłopiec trzyma kule, nogi ma przymocowane do metalowych ortopedycznych szyn. Wszyscy witają się i cieszą na myśl o wspólnej Wigilii. Pan Cratchit ze smutkiem wspomina słowa Tiny Tima o jego kalectwie, chłopiec chce, by jego kule przypomniały

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

ludziom cuda czynione przez Jezusa. Dzieci pomagają w przygotowaniach do posiłku. Uroczysty obiad bardzo ich cieszy, zachwalają gęś i jej farsz. Jednak najwięcej radości mają z powodu deseru (budyniu), dumy pani Cratchit. Wznoszą toast i proszą Boga o opiekę nad ich rodziną.

Duch informuje Scrooge'a, że jeśli nic się nie odmieni, to mały Tiny Tim nie doczeka kolejnych świąt. Ebenezer prosi o ocalenie chłopca, duch cytuje jego słowa o nadmiarze ludności – Scrooge wypowiedział je wcześniej w rozmowie z mężczyznami zbierającymi pieniądze na ubogich. Bohater wstydzi się tego, co powiedział. Duch mówi mu, że nikt nie ma prawa decydować o śmierci lub życiu innych.

Bob wznosi toast za Scrooge'a, dzięki któremu mają tę ucztę. Pani Cratchit denerwuje się, nie chce wznosić toastu za skąpego i chciwego pracodawcę męża. Bob upomina ją, że jest Boże Narodzenie i nie powinno się źle mówić o innych. Wszyscy więc piją za jego zdrowie, ale nie robią tego chętnie. Ebenezer zauważa, że gdy tylko Bob wspomniał jego imię, wszyscy się zasmucili. Pan Cratchit z zadowoleniem stwierdza, że może uda mu się znaleźć pracę dla Piotra, wszystkich cieszy ta wiadomość. Marta opowiada o pracy u modystki (kobiety szyjącej damskie kapelusze), cieszy się, że jutro jest dzień wolny i może dłużej pospać. Tiny

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

Streszczenie

Tim śpiewa piosenkę, wszyscy są bardzo szczęśliwi. Mimo iż skromnie ubrani i biedni, cieszą się ze świąt i z tego, że spędzają je razem. Scrooge obserwuje ich, jednak powoli obraz rodziny Cratchitów oddala się i znów znajduje się z duchem na ulicy.

Obserwuje, jak **ludzie świętują Boże Narodzenie**. Zjawa zabiera Ebenezera na bagna, do domu górnika. Znajdują tam wesołą, wielopokoleniową rodzinę, która dobrze się bawi. Po tych odwiedzinach duch zabiera go nad morze, do latarni morskiej. Mężczyźni przebywający w niej również świętują. Potem lecą nad statkiem, także tam marynarze nie zapominają o Wigilii, smutno im tylko, że są tak daleko od swoich rodzin.

DOM FREDA

Scrooge słyszy śmiech, okazuje się, że znajdują się teraz u jego siostrzeńca. Żona Freda, jak i jego przyjaciele śmieją się ze Scrooge'a, że Wigilię uznał za głupstwo. Kobieta jest bardzo ładna, ma wesołe oczy i śliczne usta, dołeczki w policzkach i liczne piegi. Roztacza wokół siebie jakąś uroczą aurę. Rozmawiają o Ebenezerze. Siostrzeniec mówi, że nie potrafi się na niego gniewać, że swoim zachowaniem Scrooge krzywdzi tylko samego siebie, a skąpstwo obraca się przeciwko niemu. Jego żona natomiast nie lubi starca, słyszała już o nim bardzo dużo opowieści i nie rozumie jego postępowania. Mówi, że stracił naprawdę wspaniały obiad, skoro nie przy-

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

szedł do nich na święta. Goście, zabierający się właśnie do deseru, potwierdzają te słowa. Wszyscy bardzo się cieszą i dobrze się bawią. Rozmawiają o Scrooge'u i o jego smutnych świętach. Siostrzeniec każdego roku daje mu szansę na miłe spędzenie tego dnia i chciałby, aby wuj choć trochę się zmienił. Twierdzi, że jeśli wuj zostawi w spadku chociaż marny grosz swemu pracownikowi, to będzie to jego zasługa. Goście grają w ciuciubabkę. Jeden z gości, Topper, ciągle chodzi za siostrą pani domu, dziewczyna bardzo mu się podoba. Zmieniają co chwilę swoje zabawy, Scrooge przyłącza się do nich i zapomina, że oni go nie słyszą ani nie widzą. Prosi ducha, by mógł zostać do końca, do momentu, aż goście się rozejdą. Ten jednak nie spełnia życzenia Scrooge'a. Zebrani śmieją się z nieobecnego Scrooge'a, wznoszą jednak za niego toast i życzą mu udanych świąt.

Ebenezer jest w dobrym humorze, duch zabiera go do wielu domów, przynoszą ludziom radość, spokój i szczęście. Odwiedzają ubogich, więźniów i chorych. Wszystkim dodają otuchy.

Duch zaczyna się jednak starzeć, jego włosy stają się zupełnie siwe. Spod szaty wychodzą potworne dzieci, są straszne. Duch mówi, że to **Ciemnota** i **Nędza**. Ostrzega mężczyznę, by się ich wystrzegał. Informuje go też, że jego ziemskie życie kończy się, znika, a na jego miejsce pojawi się kolejne widmo.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

Rozdział czwarty: **Ostatnie spotkanie z duchem**

DUCH PRZYSZŁYCH ŚWIĄT

Pojawia się **duch przyszłych świąt Bożego Narodzenia**. Jest inny niż pozostałe widma. Nic nie mówi, Scrooge boi się go. Duch ubrany jest w czarną szatę, przykrytą ma nawet głowę. Mężczyzna zgaduje, że zjawa pokaże mu to, co się wydarzy w przyszłości, mówi swemu przewodnikowi, że boi się go bardziej niż pozostałych, ale jest gotów na kolejną podróż, jeśli ta ma go czegoś nauczyć. Duch wskazuje mu drogę.

GIEŁDA

Pojawiają się na giełdzie, wśród kupców, duch daje Ebenezerowi do zrozumienia, by słuchał ich rozmowy. Mężczyźni wymieniają się spostrzeżeniami na temat śmierci jakiegoś starca. Zastanawiają się, czy ktoś pójdzie na jego pogrzeb, śmieją się z niego i z jego skąpstwa. Scrooge zna ich, to szanowani bogacze, zawsze starał się zaskarbić ich względy. Nie podejrzewa, że to o jego śmierci mówią, szuka siebie wśród tłumu, gdy siebie nie znajduje, ma nadzieję, że to dlatego, iż się zmienił i jest teraz dobrym człowiekiem.

U JOE

Następnie duch i Scrooge udają się do biednej dzielnicy, do starego Joe, który skupuje różne rzeczy (także kradzione). Tam praczka i służąca rozmawiają o samotnej śmierci jakiegoś chytrego mężczyzny. Sprzedają Joe jego

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

rzeczy, śmieją się, że nieboszczykowi nie będą już one potrzebne, i że gdyby był bardziej ludzki za życia, to miałby kto przy nim czuwać. Nie martwią się tymi kradzieżami, usprawiedliwiają się, że radzą sobie, jak tylko potrafią. Jedna z kobiet kradnie nawet zasłony do łóżka i koce z domu nieboszczyka. Cieszy się także z pięknej koszuli, w której nieboszczyk leżał, a którą zdążyła ukraść, zanim go w niej pochowali. Ludzie ci budzą odrazę Scrooge'a. Kobiety śmieją się, że mężczyzna za życia odstraszał każdego tylko po to, by oni mogli teraz z tego korzystać.

Starzec zaczyna podejrzewać, że mówią o człowieku zachowującym się tak jak on i że jego życie także zmierza w tym kierunku. Dzieli się swoimi myślami z duchem. Ten zabiera go do łóżka nieboszczyka, Ebenezer nie chce odsłonić płótna przykrywającego twarz trupa. Wszystko wkoło zostało rozkradzione, bardzo smutno to wygląda.

ZWŁOKI

Scrooge rozumie, że dobrymi uczynkami ludzie zdobywają uznanie i szacunek innych, że tylko ktoś okropny może leżeć w takim osamotnieniu. Duch patrzy na niego i daje mu do zrozumienia, by odsłonił twarz umarłego, on jednak nie ma na to siły. Prosi natomiast, żeby duch zabrał go do osoby, którą obeszła śmierć tego skąpca, jeżeli taka istnieje.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

UDŁUŻNIKÓW SCROOGE'A Znajdują się teraz w domu kobiety oczekującej na kogoś. Jest niespokojna, chodzi po pokoju, nie zwraca uwagi na bawiące się dzieci. W końcu w drzwiach pojawia się jej mąż, jest jeszcze młody, ale na twarzy ma wyraz zmęczenia. Widać, że skrywa radość, której się wstydzi. Kobieta pyta, czy udało mu się ubłagać mężczyznę, u którego był, o przedłużenie terminu spłaty długu. Mąż mówi, że nie udało się, że nie ma kogo prosić, bo starzec nie żyje. Na wieść o tym kobieta cieszy się i klaszcze w dłonie, po chwili jednak przeprasza za swe zachowanie. Zastanawiają się, kto teraz przejmie ich dług i czy uda im się zebrać pieniądze na czas. Mają nadzieję, że nie będzie to ktoś tak bezwzględny jak ten starzec. Cieszą się, że mogą dziś spać o wiele spokojniej. Ludzie weselą się z powodu śmierci człowieka, któremu byli winni pieniądze. Tylko takie uczucie duch może pokazać Scrooge'owi.

DOM BOBA Duch zabiera go ze sobą do domu Boba Cratchita, wszyscy są cicho, tylko Piotr czyta na głos swojemu rodzeństwu. Żona Boba narzeka, że od ciemności i czarnego materiału, który szyje, łzawią jej oczy. Tak naprawdę płacze na wspomnienie swego synka Tiny Tima. Czekają na pana domu, który właśnie kończy pracę. Przypominają sobie, jak szybko chodził z Tiny Timem na rękach, teraz jest przygarbiony i smutny, nigdzie

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

się nie spieszy. W końcu pojawia się i mówi im, że w następną niedzielę odwiedzą **grób Tiny Tima** na cmentarzu, płacze, gdy o nim mówi, nie może pogodzić się z rozstaniem ze swoim synkiem, idzie do jego pokoju. Wszystkie przedmioty przypominają, że jeszcze niedawno chłopiec tam mieszkał. Bob opowiada o spotkaniu z siostrzeńcem Scrooge'a. Fred zaproponował im pomoc, Cratchit ma nadzieję, że może znajdzie on dla Piotra lepszą pracę. Wspominają jeszcze małego Tiny Tima i jego dobroć. Scrooge prosi ducha, by wyjawił, kto jest tym nieboszczykiem, którego widział.

Duch jeszcze raz zabiera go na giełdę wśród kupców. Scrooge chce iść do biura, w którym pracuje, i zobaczyć, jak w przyszłości będzie wyglądał.

Duch wskazuje jednak inną stronę,
w kierunku cmentarza.

CMENTARZ

W oknie swego biura Scrooge widzi kogoś innego. Idzie z duchem na cmentarz. Scrooge wie, że przeczyta nazwisko mężczyzny, o którym tak źle mówiono i który umarł w samotności. **Na grobie odczytuje swoje nazwisko**, rozumie, że to swoją śmierć oglądał. Prosi ducha, by mógł odkupić swoje winy, **obiecuje poprawę i płacze**. Duch przekształca się w nogę od baldachimu łóżka.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

Streszczenie

Rozdział piąty: **Koniec historii**

Scrooge budzi się we własnym łóżku. Cieszy się, że dostał szansę poprawy. Dziękuje staremu Marleyowi za pamięć i przysłanie trzech zjaw. Jest pewien, że zmieni przyszłość. Na przemian śmieje się i płacze. **Rozsadza go energia**. Wygląda przez okno, jest mroźnie, ale pięknie i słonecznie.

Pyta kręcącego się koło domu chłopca, jaki jest dzień, ten informuje go, że jest Boże Narodzenie. Duchy odwiedziły go więc w ciągu jednej nocy. Wysyła chłopca do pobliskiego sklepu po dużego indyka z wystawy. Każe zawieźć go do domu Boba Cratchita. Cieszy się, że indyk jest dwa razy większy niż Tiny Tim i że sprawi im to wielką radość.

Wychodzi na ulicę, patrzy na kołatkę i obiecuje, że będzie ją odtąd kochał do końca życia. **Idzie zadowolony, czym wzbudza sympatię**, ludzie życzą mu wesołych świąt. Spotyka mężczyznę, który wczoraj odwiedził go w biurze i zbierał pieniądze na ubogich. Zatrzymuje się przy nim i prosi, by ten do niego później przyszedł, gdyż **chce przekazać sporą sumę pieniędzy na cele dobroczynne**. Zaskoczony mężczyzna dziękuje mu. Scrooge idzie do kościoła, wszystko sprawia mu wielką przyjemność.

Korzysta też z zaproszenia na świąteczny obiad siostrzeńca Freda, wszystko jest tak, jak pokazał

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

mu duch. Siostrzeniec bardzo cieszy się z tej wizyty, goście bawią się wspaniale.

Na drugi dzień Scrooge wcześnie rano udaje się do pracy, czeka na Boba, który się spóźnia. Ebenezer od progu wypomina mu to, jednak po chwili radośnie informuje, że podnosi mu pensję. Bob nie wierzy, chce wołać ludzi na pomoc, myśli, że jego pracodawca zwariował. Scrooge zapewnia, że pomoże jego rodzinie.

W przyszłości Ebenezer Scrooge staje się dla Tiny Tima drugim ojcem. Jest przyjacielem domu i opiekunem. Niektórzy śmieją się z jego przemiany, on jednak się tym nie martwi. Wie, że jego dobroć kiedyś zaprocentuje. Od tej pory zawsze świętuje Boże Narodzenie.

Bohaterowie

EBENEZER SCROOGE

Przed przemianą

Ebenezer Scrooge w trakcie opisywanych wydarzeń przechodzi **metamorfozę** (przemianę). Na początku jest smutnym i okrutnym starcem, już sam jego wygląd odstrasza innych. Ludzi zniechęcają również jego cechy charakteru, wśród których wyróżniają się chciwość i skąpstwo.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

Wygląd

- ostry nos;
- pomarszczone policzki;
- zaczerwienione oczy;
- sine, wąskie wargi, na których bardzo rzadko gości uśmiech;
- siwe włosy, wąsy i broda;
- wydatne rysy twarzy, nadające jej wyraz surowości, bezwzględności i chłodu;
- sztywny chód.

Charakter

- bezwzględny człowiek interesu, nie omija żadnej okazji, by pomnożyć swój majątek, nawet w dniu pogrzebu swego wspólnika Marleya *obmyślił korzystny interes* (s. 7);
- nie potrafi smucić się nawet z powodu śmierci swojego wspólnika, którego zna od bardzo dawna;
- żyje przeszłością, w oderwaniu od rzeczywistości: nie poprawia szyldu, na którym od lat widnieje nazwa firmy *Scrooge i Marley*, nie przejmuje się, a nawet jest mu wszystko jedno, gdy mylą go ze wspólnikiem i zwracają się do niego nazwiskiem Jakuba Marleya;
- z ludźmi postępuje w sposób bezwzględny:
  […] *Scrooge miał silną rękę, gdy szło o interes. Chwytała ona, ściskała, ze skóry obdzierała swą ofiarę, nie wypuszczając jej, aż po doszczętnym wyzyskaniu*. (s. 7);

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

- jest oschły w kontaktach z innym ludźmi:
  Zmiany pogody nie miały wpływu na Scrooge'a. Żadne ciepło nie mogło go ogrzać, żaden mróz bardziej oziębić. (s. 7);
- jest srogi i bezlitosny*:*
  […] *Największy deszcz, śnieg, grad czy zawierucha miały nad nim wyższość pod jednym tylko względem: one często okazywały się szczodrymi, spadały na świat i ludzi hojnie, dla Scrooge'a zaś takie pojęcia, jak szczodrość lub hojność w ogóle nie istniały*. (s. 7-8);
- *chciwy i stary grzesznik* (s. 7);
- pomimo dużego majątku, jest bardzo skąpy, nie wspiera biednych, gdyż twierdzi, że od tego są specjalne przytułki:
  […] *nie cieszę się ani nie używam sobie podczas świąt Bożego Narodzenia i nie stać mnie na to, abym przyczyniał się do wesołości i używania próżniaków.* (s. 12);
- nie interesuje go los potrzebujących ludzi, ma dość swoich spraw, by tracić czas na zajmowanie się czymś innym;
- okrutny, twierdzi, że skoro ubodzy ludzie wolą umrzeć, niż prosić o pomoc, to dobrze, gdyż zmniejszą tym samym nadmiar ludności;
- samotny i skryty;
- źle traktuje swojego pracownika, każe mu przepisywać listy w *posępnej, ciasnej, przypominającej cysternę komórce* (s. 7) i pilnuje, by ten nie

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

dorzucał węgla do kominka; pracują w chłodzie, nawet w Wigilię;

➔ nie budzi zaufania ani sympatii:
Żebracy nie prosili go o jałmużnę, dzieci nie pytały o godzinę, żadna kobieta ani mężczyzna nie pytali Scrooge'a o drogę. (s. 8);

➔ jest dumny z tego, że budzi grozę;

➔ ma zgrzytliwy, ostry i surowy głos;

➔ uważa, że biedni ludzie nie powinni cieszyć się, szczególnie w święta, na których wyprawienie często ich nie stać;

➔ święta to dla niego głupstwo, uświadamiają mu tylko upływ czasu i to, że ludzie się starzeją;

➔ nie jest sentymentalny, wspólnika Jakuba Marleya nie wspomina nawet w rocznicę jego śmierci;

➔ brak mu fantazji, jest racjonalistą trzeźwo stąpającym po ziemi;

➔ żyje wśród ciemności, gdyż tak jest taniej;

➔ nie ma przyjaciół ani nikogo, kto zapłakałby po jego śmierci.

Po przemianie

Już w trakcie wizyt kolejnych duchów Ebenezer Scrooge się zmienia. Każda zjawa uczy go czegoś innego, mężczyzna obiecuje żyć w zgodzie z przeszłością, teraźniejszością i przyszłością, tak jak każą mu widma. Zmienia się nie tylko wewnętrznie, jego wygląd także staje się milszy dla ludzi.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

Wygląd

- radosny uśmiech;
- miękki i szybki chód;
- dobrotliwy wyraz twarzy.

Charakter

Już w trakcie wizyty pierwszej zjawy – ducha wigilijnej przeszłości – Ebenezer Scrooge zaczyna rozumieć swoje błędy, pragnie je naprawić.

- pod wpływem obrazu z przeszłości, gdy w opuszczonej szkole widzi samotnego chłopca i rozpoznaje w nim siebie, zaczyna płakać; budzi się w nim pragnienie, by dać coś śpiewającemu kolędy chłopcu, którego wygonił wcześniej spod swoich drzwi;
- wspominając Wigilię u dawnego pracodawcy, zaczyna rozumieć, że dobre słowo znaczy więcej niż pieniądze. Pragnie sam powiedzieć coś miłego swojemu pracownikowi Bobowi;
- potrafi się wzruszać: gdy duch wigilijnej przeszłości zabiera go ze sobą do szkoły, Scrooge płacze:

  Scrooge zakrył twarz dłońmi i zapłakał: w tym opuszczonym chłopcu poznał samego siebie… (s. 29);
- podczas wizyty u dawnego właściciela domu towarowego przypomina sobie szczęśliwie spędzoną Wigilię z rodziną i znajomymi pana Fez-

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

ziwiga. Uczestniczy w niej ponownie:

Całym sercem uczestniczył w tej zabawie. Pamiętał wszystko i cieszył się wszystkim, doznawał niewypowiedzianych wzruszeń. (s. 34);

➔ żałuje, że nie założył rodziny, silnie odczuwa swoją samotność;

➔ po wizycie pierwszej zjawy zaczyna rozumieć popełniane przez siebie błędy, chce je naprawić:

Wczorajszej nocy wyprowadzono mnie przemocą i dano lekcję, która teraz zaczyna działać. (s. 45);

➔ chce skorzystać z okazji, jaką dają mu duchy; pragnie poprawić się: *Dziś jestem gotów iść z tobą i nie omieszkam skwapliwie z twych nauk skorzystać.* (s. 45) – mówi do ducha tegorocznego Bożego Narodzenia;

➔ potrafi się cieszyć i uśmiechać, chce korzystać z radosnych chwil na Wigilii u siostrzeńca Freda;

➔ ostatniej zjawie obiecuje poprawę. Widzi, że źle postępował, chce się zmienić; boi się tego, co go spotka, gdy się nie poprawi;

➔ staje się hojny i dobry dla innych;

➔ jest opiekuńczy i troskliwy.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

Scrooge w przeszłości

Jako mały chłopiec	● bardzo samotny, nie ma kolegów, rozmawia z postaciami z bajek i książek; ● ojciec wychowuje go surowo, chłopiec przebywa w szkole nawet w Wigilię; ● bardzo kocha swoją młodszą siostrę Fan;
Jako dorastający młodzieniec	● potrafi cieszyć się z wykonywanej przez siebie pracy, mimo iż nie otrzymuje za nią wysokiej zapłaty; ● postępuje według ustalonych zasad, przysięga narzeczonej, że będzie dla niej pracował i postara się pokonać biedę;
W wieku dojrzałym	● Ebenezer zaczyna się zmieniać; ● rysy jego twarzy robią się coraz bardziej surowe; ● coraz silniej rządzi nim chęć pomnażania majątku; ● woli pieniądze od narzeczonej, dlatego dziewczyna zwalnia go z danego jej słowa i zrywa z nim znajomość; mówi mu, że nie takiego go pokochała: *Widziałam, jak wszystkie twoje szlachetne uczucia gasły, jedno po drugim, tłumione tą namiętnością, która ostatecznie zwyciężyła.* (s. 35)

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

DUCHY

Duch Jakuba Marleya

➔ Jakub Marley umiera siedem lat przed akcją opowiadania, w noc przed Wigilią;

➔ za życia mężczyzna nie ma przyjaciół ani nikogo bliskiego, świadczy o tym chociażby fakt, że Scrooge jest nie tylko jego wspólnikiem, ale także:

> […] *jedynym spadkobiercą, zarządcą, przyjacielem Marleya i jedynym człowiekiem, który szedł za jego trumną.* (s. 7);

➔ ukazuje się Scrooge'owi na początku zamiast kołatki w drzwiach wejściowych do domu. Wpatruje się w niego pustym wzrokiem, przy czym jego twarz wygląda jak za życia:

> *Nie miała ona ani groźnego, ani przerażającego wyrazu, spoglądała na Scrooge'a tak, jak zwykle spoglądał Marley na niego za życia: podniósłszy okulary na czoło*. (s. 14);

➔ później odwiedza Scrooge'a, gdy ten odpoczywa przed kominkiem. Wygląda jak za życia; w tej samej kamizelce, spodniach i butach;

➔ przepasany jest ciężkim łańcuchem zbudowanym z:

> *kas metalowych, kluczy i zamków, ksiąg kupieckich oraz mocnych, stalowych sakiewek.* (s. 17);

➔ od chwili śmierci tuła się po świecie, wędruje *na*

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

skrzydłach wiatru (s. 19), patrzy na ludzi, którym mógł pomóc, a tego nie zrobił. Dręczą go wyrzuty sumienia. Wie, że obowiązkiem człowieka jest czynienie dobra. Żałuje, że tego nie robił:

> *Za życia szedłem przez tłumy swych bliźnich z oczyma zwróconymi w dół, zajęty własnymi marnymi sprawami, nie podnosząc wzroku ku niebiosom, gdzie błyszczy gwiazda betlejemska. Czy nie było dosyć ubogich domostw, do których byłaby mnie zawiodła?!* (s. 20).

Duch wigilijnej przeszłości

- ma postać starca, którego widzi się z oddali, przez co czasami wygląda jak dziecko;
- białe włosy spływają mu po szyi i plecach;
- na policzkach widnieją czerwone rumieńce;
- ma długie i muskularne ręce, dłonie wyglądają na takie, które *posiadają nadzwyczajną siłę* (s. 26);
- ubrany jest w długą, białą tunikę i błyszczący pas;
- trzyma gałąź świerku w ręku;
- z jego głowy wychodzi jasny płomień światła, dlatego zamiast czapki nosi wielkie gasidło;
- postać ducha zmienia się i pulsuje. Przybiera różne kształty:

  > *To zdawała się mieć jedną tylko nogę, to jedną rękę, to znów parę nóg, to korpus bez głowy, to wreszcie głowę bez korpusu.* (s. 26).

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

Duch tegorocznego Bożego Narodzenia

- ma postać wesołego i pięknego olbrzyma;
- w rękach trzyma pochodnię;
- ubrany jest w ciemnozielony płaszcz bez rękawów, za to obszyty białym futrem i przepasany paskiem z zardzewiałym pokrowcem na miecz;
- pierś i stopy ma nagie;
- na głowie nosi wieniec przeplatany soplami lodu;
- ma długie ciemnobrązowe loki, miłą twarz, błyszczące oczy i wesoły głos;
- jest dobroduszny, lubi pomagać biednym i potrzebującym, przynosi ukojenie i spokój;
- mimo swoich olbrzymich kształtów potrafi mieścić się nawet w bardzo małych pomieszczeniach;
- na ziemi żyje tylko dobę, umiera po nocy wigilijnej.

Duch przyszłych świąt Bożego Narodzenia

- cały w czarnej szacie okrywającej nawet głowę;
- tajemniczy i przerażający;
- sunie po ziemi jak mgła;
- budzi szacunek i strach;
- milczący.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

POZOSTAŁE POSTACI

Siostrzeniec Scrooge'a – FRED

Wygląd

- ➲ rumiana twarz;
- ➲ wesołe, lśniące oczy;
- ➲ przystojny.

Charakter

- ➔ wesoły;
- ➔ nie przejmuje się swoją biedą;
- ➔ uważa, że święta to czas przebaczania:
  Są to w długim kalendarzu rocznym jedyne dni, w których wszyscy, kobiety i mężczyźni, jakby na podstawie wspólnej ugody, otwierają swe często zaryglowane serca i myślą o biedniejszych bliźnich. (s. 9);
- ➔ bezinteresowny:
  Przyznaję, że wiele było sytuacji, z których mogłem wyciągnąć korzyści, a jednak nie wykorzystałem ich. (s. 9);
- ➔ postępuje według tego, co dyktuje mu serce, dlatego zaprasza samotnego wuja na święta, mimo iż słyszy od niego wiele nieprzyjemnych słów;
- ➔ życzliwy i dobry;
- ➔ nie umie gniewać się na skąpego wuja, żal mu go;
- ➔ co roku daje szansę Scrooge'owi na poprawę, chce, by wuj spędził choć raz miłe święta;
- ➔ bardzo się cieszy, gdy wuj się zmienia.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

Żona Freda

- śliczna kobieta, ma promienne oczy, ładne usta i piegi;
- jest wesoła i bardzo miła;
- widać, że kocha Freda i jest z nim szczęśliwa;
- prowadzi bardzo schludny i szczęśliwy dom;
- nie rozumie Scrooge'a i nie lubi go.

Robert (Bob) Cratchit

- pracownik Scrooge'a;
- człowiek oddany swej pracy, mimo iż niewiele zarabia;
- kochający ojciec i mąż;
- nie myśli źle o Scrooge'u, lecz uważa go za człowieka nieszczęśliwego;
- szczęśliwy mimo ubóstwa.

Belle

- była narzeczona Scrooge'a;
- jako młoda kobieta jest bardzo piękna;
- wierna swoim ideałom, dlatego zrywa znajomość z Ebenezerem, twierdzi, że jej miejsce w sercu ukochanego zajęły pieniądze;
- żal jej narzeczonego, nie chce się z nim rozstawać, ale wie, że on nie jest już tą osobą, którą pokochała;
- cały czas kocha swego dawnego Scrooge'a, takiego, jakim go pamięta z przeszłości: ubogiego i pełnego pomysłów na życie;

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

➔ jako dojrzała kobieta założyła wspaniałą rodzinę; jest żoną kochającego męża i matką pięknej córki.

W *Opowieści wigilijnej* spotkać można wiele **postaci pobocznych**, które Scrooge widzi w trakcie podróży w czasie. Są nimi:

W PRZESZŁOŚCI	
Fan	siostra Scrooge'a; przyjeżdża po niego do szkoły, zabiera go na święta do domu; jest młodsza od brata, pogodna i wesoła; umiera jako mężatka, pozostawiając po sobie syna Freda;
dyrektor szkoły	zaprasza Scrooge'a i Fan do swojego salonu, częstuje ich słodyczami;
pan Fezziwig	dawny pracodawca Scrooge'a, właściciel domu towarowego; nosi perukę i za dużą kamizelkę; człowiek wesoły i dobry; nigdy nie żałuje dobrego słowa swoim pracownikom;
Dick Wilkins	razem z Ebenezerem odbywa praktyki w domu towarowym pana Fezziwiga; Scrooge twierdzi, że chłopiec był do niego bardzo przywiązany; pomaga panu Fezziwigowi urządzić Wigilię, jest wesoły, zaradny i przyjaźnie nastawiony do świata;

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

W TERAŹNIEJSZOŚCI	
Marta Cratchit	najstarsza córka Cratchitów; wesoła i zaradna; pracuje u modystki (kobiety szyjącej damskie kapelusze), kocha swoją rodzinę i jest z nią szczęśliwa;
Piotr Cratchit	syn Boba; chłopiec chce uchodzić za dorosłego, ubiera się nawet w Wigilię w koszulę ojca; wszyscy mają nadzieję, że zajdzie wysoko, że znajdą mu dobrą posadę i dzięki temu wyciągnie ich z biedy;
Tiny Tim	syn Boba; jest kaleką (porusza się o kulach); Tiny Tim to mały chłopiec, mimo swej choroby jest bardzo wesoły, ma dobre serce i stale myśli o innych, Bob twierdzi, że chłopczyk za dużo przesiaduje w samotności i ma przez to dziwne myśli: *Dziś, gdy wracaliśmy do domu, powiedział mi, że wszyscy ludzie w kościele zwrócili na niego uwagę, ponieważ jest kaleką i że kalectwo jego powinno im w dniu Bożego Narodzenia przypomnieć Boga, który sprawił, iż chromi chodzili, a ślepi widzieli.* (s. 49);

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

żona Boba	kobieta o dobrym sercu, wesoła, skromnie ubrana; nie lubi Ebenezera za jego skąpstwo; jest wzorową, kochającą matką i żoną;
rodzina Belle	córka i mąż; dziewczyna bardzo przypomina swoją matkę z młodości; bardzo się kochają;
inne postaci	• rodzina górnika; • dwaj pracownicy latarni morskiej; • marynarze na statku; • goście na Wigilii u Freda, siostrzeńca Scrooge'a (m.in. pulchna siostra jego żony oraz młodzieniec Topper starający się o względy dziewczyny);
W PRZYSZŁOŚCI	
kupcy na giełdzie	nie przejmują się śmiercią starego Scrooge'a;
mieszkańcy ubogiej dzielnicy	• praczka (pani Dilber) • służąca • sklepikarz Joe;
dłużnicy starego Scrooge'a	młode małżeństwo i ich dzieci; są szczęśliwi, że dzięki śmierci Scrooge'a mają więcej czasu na spłatę długu.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

Gatunek

Opowieść wigilijna to **opowiadanie** – gatunek literacki w obrębie epiki. Jest to krótki utwór prozatorski przedstawiający zazwyczaj niewiele wydarzeń, przeważnie **jednowątkowy** (skupiający się na jednym wątku, czyli serii następujących po sobie wydarzeń, które dotyczą tego samego tematu, tutaj: przemiany wewnętrznej głównego bohatera, Ebenezera Scrooge'a). Epika to jeden z trzech rodzajów literackich. Głównymi jej elementami konstrukcyjnymi są wydarzenia przedstawione w formie opowiadania i opisu przez narratora (fikcyjną osobę mówiącą w utworze) przytaczającego dialogi i monologi bohaterów. Świat przedstawiony utworu epickiego obejmuje: czas i miejsce akcji, bohaterów i wydarzenia.

Poza tym *Opowieść wigilijna* zawiera elementy **fantastyki baśniowej**, czyli tego, co nie zdarza się w rzeczywistym świecie. Fantastyka baśniowa to typ twórczości, który wywodzi się z różnych legend, mitów, podań i właśnie baśni. Motywy i elementy, które najczęściej się tu pojawiają, to m.in. walka dobra ze złem, duchy, elfy, smoki, skrzaty, czarodzieje, magiczne przedmioty. W *Opowieści wigilijnej* rodowód baśniowy mają widma, które odwiedzają głównego bohatera, Ebenezera Scrooge'a.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

Są to duchy trzech Wigilii: przeszłej, teraźniejszej i przyszłej oraz duch zmarłego wspólnika bohatera – Jakuba Marleya. Ta zjawa pojawia się na początku (bohater najpierw widzi głowę zmarłego wspólnika w kołatce u drzwi wejściowych do swojego domu, będącego zresztą wcześniej mieszkaniem Marleya), by zapowiedzieć wizytę trzech następnych. Fantastyczne są również podróże widm i Scrooge'a w czasie: powroty do przeszłości, widzenie przyszłości.

Opowieść wigilijna ma także charakter **powieści moralizatorskiej** (pouczającej). Charles Dickens przedstawia przemianę wewnętrzną głównego bohatera po to, by pokazać, że pieniądze nie są najważniejsze. Tym samym udziela pewnych nauk, szczególnie gdy duchy uświadamiają Scrooge'owi jego błędy.

Opowiadanie przeplatane jest także wieloma **opisami** miejsc i pogody oraz **charakterystykami** bohaterów. Wszystko to ma tworzyć pewien nastrój: na początku mroczności (wprowadzenie do pojawienia się duchów), potem tajemnicy (odwiedziny ducha Jakuba Marleya i trzech zjaw), w końcu radości (przemiana głównego bohatera).

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

Kompozycja

Kompozycja *Opowieści wigilijnej* jest **zamknięta**. Autor przedstawia od początku do końca historię przemiany wewnętrznej głównego bohatera. Rozdział pierwszy stanowi wstęp do całej opowieści. Scharakteryzowany jest tu stary skąpiec Scrooge, tak jak obecnie wygląda i się zachowuje. Pojawia się także pierwsza zjawa – duch zmarłego wspólnika Ebenezera, Jakuba Marleya. Ten z kolei zapowiada przyszłe wydarzenia. Informuje, co zdarzy się w ciągu trzech następnych nocy. Każdy kolejny rozdział poświęcony jest innej zjawie. I tak rozdział drugi – duchowi wigilijnej przeszłości, trzeci – duchowi tegorocznej Wigilii, czwarty – duchowi przyszłych Wigilii. Ostatni rozdział stanowi dopowiedzenie historii starego Scrooge'a, który zmienia się i naprawia popełnione wcześniej błędy.

Rozdział pierwszy to **zawiązanie akcji** (akcja to główna część fabuły, jest ciągiem działań bohaterów pierwszoplanowych), czyli rozpoczęcie (zapowiedź wizyty trzech zjaw u Ebenezera Scrooge'a przez ducha Jakuba Marleya), kolejne trzy to **rozwinięcie akcji** (podróż z duchami do przeszłości, przyszłości i wędrówka po świętujących domach w teraźniejszości), ostatni natomiast stanowi **podsumowanie** opowieści (wdrożenie w życie powziętych wcześniej decyzji, zmiana postępowania starego Scrooge'a).

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

Kompozycja opowieści jest również bardzo **spójna**. Mimo iż wydarzenia z przeszłości, przyszłości i teraźniejszości przeplatają się, jednak są uporządkowane. W podróż w czasie zabierają bohatera duchy, to one sygnalizują, w jakim momencie życia Scrooge'a toczy się akcja.

Akcja właściwa przeplatana jest licznymi **opisami**: wyglądu postaci, ich zachowania i miejsc, w których się obecnie znajdują, co na jakiś czas wstrzymuje rozgrywające się właśnie wydarzenia.

Fabuła

Fabuła, czyli zbiór wszystkich wydarzeń w opowiadaniu, tu tworzy jeden wątek (jest zatem **jednowątkowa**). Wszystkie wydarzenia są skoncentrowane wokół głównego bohatera, przedstawiają losy Ebenezera Scrooge'a, który z chciwego i skąpego starca staje się, pod wpływem nietypowych gości (duchów wigilijnych), człowiekiem o wielkim sercu.

Na początku opowieści główny bohater Ebenezer Scrooge jest starym i zgorzkniałym człowiekiem. Nie potrafi cieszyć się z życia, jego sens widzi jedynie w pomnażaniu majątku. Każda okazja dobra jest na przeprowadzenie udanej transakcji, nieważne, że w tym dniu jest na przykład pogrzeb jedynego przyjaciela i wspólnika. Ebenezer nie jest senty-

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

mentalny, nie potrafi wzruszać się ani współczuć. Nie chce pomagać biednym, gdyż twierdzi, że od tego są odpowiednie przytułki i instytucje. Scrooge to chciwy, skąpy i okrutny człowiek. Nie ma przyjaciół ani nikogo bliskiego. Odwiedza go siostrzeniec, Fred, lecz i on nie jest przez Ebenezera mile widziany. Bohater prowadzi smutne życie. Dostaje jednak od losu szansę na poprawę. W Wigilię pojawia się w jego domu duch zmarłego wspólnika, Jakuba Marleya. To on uświadamia bohaterowi, jaki czeka go los, gdy się nie zmieni. Zapowiada wizytę trzech duchów, które w ciągu kolejnych nocy zabierają starca w podróż w czasie. Pokazują mu jego przeszłość, teraźniejszość i przyszłość. Jako mały chłopiec Scrooge jest bardzo nieszczęśliwy. Wigilię spędza z dala od bliskich – w szkole, despotyczny ojciec wychowuje go surowo. Gdy przyjeżdża po niego siostra – Fan, Ebenezer nie chce wierzyć, że ojciec zgadza się na jego powrót do domu. W młodości z kolei postępuje według ustalonych przez siebie zasad moralnych. Wierzy, że pracą przezwycięży biedę. Ebenezer pracuje w sklepie, otrzymuje za to niewielkie wynagrodzenie, ale dobre słowo właściciela jest dla niego cenniejszą zapłatą. Potrafi się cieszyć i dobrze bawić. Jednak z upływem czasu zmienia się coraz bardziej. Pieniądze stają się jeszcze ważniejsze, w końcu niezbędne. Scrooge nie potrafi oprzeć się ich władzy. Staje się coraz bardziej chciwy i skąpy.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

Narzeczona Belle zrywa z nim znajomość, twierdzi, że jej miejsce w sercu ukochanego zajmują pieniądze. Nie chce wiązać się z nim, gdyż widzi, że Scrooge powoli wypiera się wszystkiego, w co wierzył. Obecnie nie ma nikogo bliskiego. Dawna narzeczona zakłada wspaniałą rodzinę, jego siostra, którą bardzo kochał, umiera. Siostrzeniec Fred i pracownik Robert (Bob) Cratchit są jedynymi osobami, które nie żywią do niego urazy, mimo iż wigilijne zaproszenia pierwszego ciągle odrzuca, a drugiego traktuje bardzo źle. W przyszłości, jeśli nie zmieni swojego postępowania, czeka go samotna śmierć i nienawiść ludzi. Duch wigilijnej przyszłości pokazuje mu jego śmierć i grób. Scrooge widzi, jak ludzie go nienawidzą, potrafią ograbić go nawet w ostatnich chwilach życia i po śmierci. Mszczą się za jego chciwość. Nie ma ani jednej osoby na świecie, która żałowałaby jego odejścia. Scrooge, przerażony tą wizją, obiecuje poprawę. Odtąd jest jedną z osób, które najlepiej obchodzą święta Bożego Narodzenia. Pomaga innym, szczególnie rodzinie Boba Cratchita i jego choremu synkowi Tiny Timowi, który porusza się o kulach. Zaprzyjaźnia się również ze swoim siostrzeńcem, je z Fredem, jego żoną i ich przyjaciółmi wspaniały świąteczny obiad.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

Czas akcji

Akcja rozgrywa się w czasie Wigilii.
Zaczyna się o piętnastej:

> *Pewnego razu – było to właśnie w wigilię Bożego Narodzenia – stary Scrooge siedział w kantorze i pracował.* […] *Zegary wybiły dopiero trzecią, a już było ciemno.* (s. 8)

– relacjonuje narrator opowieści. **Kończy się natomiast w Boże Narodzenie**. Duchy jednak przenoszą Scrooge'a do dalekiej przeszłości, gdy był jeszcze małym chłopcem, do jego młodości, kiedy pracował w sklepie pana Fezziwiga, wieku dojrzałego, w czasie rozstania z narzeczoną Belle oraz do przyszłości – dnia jego śmierci.

Czas akcji można zatem podzielić na:

- **czas akcji właściwej**, czyli przemiany głównego bohatera: od godziny 15 w Wigilię do popołudnia w Boże Narodzenie;
- **podróże w czasie**, czyli do dzieciństwa Scrooge'a, jego młodości, dorosłości, starości, w końcu śmierci – obejmują zatem całe życie Scrooge'a. Podróże w czasie z trzema zjawami zapowiedzianymi przez ducha Jakuba Marleya, wspólnika Ebenezera Scrooge'a, trwają jedną wigilijną noc, mimo iż duch Marleya uprzedza Scrooge'a,

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

że widma odwiedzą go w przeciągu trzech następnych nocy. Czas zatem zatrzymuje się na tę noc i zyskuje wymiar fantastyczny.

Przestrzeń

Akcja toczy się w wielu miejscach w Londynie, stolicy Anglii, czasami też duchy przenoszą Sacrooge'a w odległe zakątki. Przestrzeń, którą wyróżnia się w *Opowieści wigilijnej,* można podzielić na tę z teraźniejszości i tę z podróży w czasie.

Na **miejsca obecne w teraźniejszości** składają się:

- biuro głównego bohatera – Ebenezera Scrooge'a;
- dom Ebenezera;
- ulice Londynu;
- dom siostrzeńca Freda.

Przestrzeń przywołana w trakcie podróży z duchami to:

PRZESZŁOŚĆ

- szkoła, do której chodził mały Ebenezer;
- dom towarowy pana Fezziwiga (tam pracował Scrooge jako młodzieniec);
- dom byłej narzeczonej bohatera, Belle.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

TERAŹNIEJSZOŚĆ	• ulice Londynu; • dom pracownika Scrooge'a – Boba Cratchita; • bagna – dom górnika; • latarnia morska; • statek na morzu; • dom siostrzeńca Scrooge'a – Freda.
PRZYSZŁOŚĆ	• giełda; • dzielnica biedaków i sklep starego Joe; • pokój Scrooge'a po jego śmierci; • dom dłużników Scrooge'a; • dom Boba Cratchita; • cmentarz.

Trzeba zauważyć, że przed przemianą wewnętrzną głównego bohatera przestrzeń otaczająca go jest szara i nieprzyjemna. Na dworze panuje mrok, ulice okryte są mgłą:

Mgła wdzierała się do pomieszczeń, a była tak gęsta, że tonęły w niej domy na przeciwnej stronie wąskiej ulicy. (s. 8)

Gospoda, w której Ebenezer je obiad, jest posępna, mieszkanie ponure:

Dziedziniec domu był tak ciemny, że nawet Scrooge, który znał każdy kamień, przechodził go po omacku. (s. 14)

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

Natomiast po przemianie bohatera świeci słońce i wszystko jest kolorowe:

> *Jasny, pogodny, mroźny dzień, jeden z tych, które orzeźwiają i rozweselają duszę, pobudzając krew do szybszego krążenia. Wspaniale!* (s. 82)

Miejsca odzwierciedlają zatem nastrój Ebenezera. Przed jego przemianą wszystko jest szare. Scrooge nie widzi kolorowych wystaw świątecznych, które przecież istnieją i cieszą oczy przechodniów. Cała oprawa świąt nie istnieje dla niego. Zauważa ją dopiero po przemianie, gdy sam przestaje być ponury, gdy jest szczęśliwy, gdy ma inny cel w życiu niż pomnażanie majątku.

Problematyka

W *Opowieści wigilijnej* odnaleźć można problem **chciwości ludzkiej, skąpstwa i siły pieniądza.** Bogactwo bowiem zmienia ludzi, szczególnie tych nieodpornych na pokusy. Ebenezer Scrooge jako młody mężczyzna jest biedny. Zarabia niewiele w domu towarowym pana Fezziwiga, ale dobre słowo pracodawcy mu to wynagradza. Potrafi się cieszyć i dobrze bawić, jest szczęśliwy. Ma piękną narzeczoną, którą planuje poślubić. Nie przeszkadza im brak pieniędzy, chcą razem pokonywać biedę. Jest pełen ideałów. Jednak w momencie, gdy zaczyna się bogacić, zmienia się. Im więcej

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

ma pieniędzy, tym jest bardziej skąpy i zachłanny. Narzeczona opuszcza go, nie może pogodzić się z tym, że jej miejsce w sercu ukochanego zajęły pieniądze. Scrooge traci powoli wszystkie bliskie mu osoby. Umiera także jego siostra, z czym Ebenezer nie może się pogodzić. Nie chce spotykać się z jej synem, który za bardzo przypomina starcowi jego matkę. Mężczyzna jest samotny, praca stanowi jedyny cel w jego życiu. Nie interesuje się innymi, jakby zewnętrzny świat w ogóle nie istniał. Myśli tylko o pomnażaniu majątku. Opamięta się dopiero w momencie krytycznym – gdy zobaczy swoją przerażającą przyszłość. Boi się, że spotka go to samo, co jego wspólnika Jakuba Marleya – samotność w obliczu śmierci i kara po niej – ciężki łańcuch i błąkanie się po świecie.

Kolejnym problemem poruszanym w opowiadaniu jest **samotność człowieka**, szczególnie w święta Bożego Narodzenia, które spędza się w gronie rodziny i przyjaciół. Jako mały chłopiec Scrooge jest samotny. Ma bujną wyobraźnię, widzi wokół siebie postaci z bajek, chce przez to stworzyć swój fikcyjny świat. Ojciec wychowuje go surowo, mały Ebenezer często spędza Wigilię w szkole, ojciec nie pozwala na jego powrót. Raz udaje się siostrze bohatera, małej Fan, ubłagać go i Ebenezer jedzie na święta do domu. Być może ten uraz z dzieciństwa odzywa się w nim na starość i dlatego Scrooge

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

nie lubi świąt. Jednak jako młodzieniec obchodzi je hucznie i wesoło. Poza tym bohater nie ma przyjaciół, odsuwa się od rodziny. Jest okrutny dla ludzi, dlatego nikt go nie lubi. To także jest powodem jego samotności.

Na szczęście w porę dostaje szansę na poprawę i korzysta z niej. Widzi popełnione przez siebie błędy i chce je naprawić. Ta **metamorfoza (przemiana) bohatera** jest głównym wątkiem (ciągiem wydarzeń rozgrywających się wokół jednej postaci) w opowiadaniu. Scrooge pod wpływem wizji, jakie widzi, podróżując z odwiedzającymi go duchami, chce się zmienić. Boi się tego, co zobaczył: samotnej śmierci w opuszczonym i obrabowanym przez biedaków pokoju.

Charles Dickens wychowywał się w ubogiej rodzinie, problem braku pieniędzy nie był mu obcy. Wierzył, że w ludziach tkwi dobro, które, jak u Scrooge'a, odniesie zwycięstwo nad skąpstwem i zwrócą oni uwagę na pomoc potrzebującym. **Ubóstwo i bogactwo** istnieją od wieków obok siebie, świat składa się przecież z przeciwieństw. W *Opowieści wigilijnej* odnaleźć można doskonały przykład: dzielnica biedaków w zestawieniu z bogatymi ulicami, na których roi się od świątecznych wystaw, obfitujących w dorodne owoce i inne smakołyki; bogacz Scrooge i uboga rodzina Cratchitów. *Opowieść wigilijną* można traktować jako apel do ludzi

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

o współczucie, dobroć i hojność. Postać Scrooge'a uświadamia, że skąpstwo i chciwość nie prowadzą do niczego dobrego, człowiek będzie cierpiał po śmierci za swoje ziemskie okrucieństwo – widać to doskonale na przykładzie tułającego się z ciężkim łańcuchem (zrobionym ze skrzynek na pieniądze, kluczy, kłódek i woreczków z monetami) ducha Jakuba Marleya, wspólnika starego Ebenezera.

Charles Dickens porusza także **problem cierpiących i chorych dzieci**, które często nie mają szansy na wyzdrowienie. Mały Tiny Tim Cratchit, syn Boba (pracownika Scrooge'a) jest kaleką, porusza się o kulach. W wizji z przyszłości, jaką pokazuje bohaterowi duch przyszłego Bożego Narodzenia, Tiny Tim nie żyje. Teraz od starca zależy, czy faktycznie tak się stanie. Na szczęście Scrooge do tego nie dopuszcza, opiekuje się chłopcem, staje się dla niego drugim ojcem.

Narracja

Narrator (fikcyjna osoba mówiąca w utworze):

1. Jest **subiektywny**, to znaczy, że na wydarzenia patrzy własnymi oczami i przedstawia swoje stanowisko:

- Prezentuje swoje opinie, refleksje i przemyślenia.
- Postaci charakteryzuje z własnego punktu widzenia, przez co czytelnik poznaje ich takimi, jaki-

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

mi widzi ich narrator, nie daje szansy na własną interpretację ich czynów, np. na myśl bohatera o tym, że nikt go nie lubi, narrator stwierdza: *Co to obchodziło Scrooge'a?* (s. 8).

- Ocenia bohaterów, o Scrooge'u mówi:
  Był to, jednym słowem, chciwy i stary grzesznik. (s. 7), *doskonały skąpiec!* (s. 7).
- Interpretuje różne zachowania:
  Nawet psy ślepców musiały go znać, bo gdy nadchodził – wciągały swych właścicieli do domów lub na podwórka, a potem machały ogonami, jakby chcąc powiedzieć: „Brak oka jest lepszy od złego oka, mój niewidomy panie!". (s. 8).
- Mówi wprost o tym, czego sam pragnie, np. podczas wizyty Scrooge'a u byłej narzeczonej narrator wyraża życzenie dotknięcia włosów jej córki.

2. Komentuje wypowiedzi i postępowanie bohaterów:

Scrooge nigdy nie miał skłonności do żartów, a w tej chwili bardziej jeszcze niż kiedykolwiek był daleki od tego. Jeżeli usiłował być dowcipny, to dlatego, by zmienić kierunek swych myśli i opanować coraz silniej przejmujący go strach (s. 18).

Gdy Scrooge nie zmienia szyldu po śmierci Marleya, narrator stwierdza: *Było mu wyraźnie wszystko jedno.* (s. 7).

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

3. Wypowiada się w trzeciej osobie liczby pojedynczej, czyli **jest trzecioosobowy**.
4. W ostatnim akapicie **ujawnia się** i wypowiada w pierwszej osobie:
   Życzę Wam z całej duszy, żeby tak o was mówiono, drodzy Czytelnicy […] (s. 86).
5. Czasami **zwraca się do czytelników**:
   Może ktoś wyobraża sobie, że były to wspaniałe schody z dawnych czasów […] (s. 15).
6. **Tworzy specyficzny nastrój**:
   Patrząc na niskie mgły, można było sądzić, że natura, rozsiadłszy się gdzieś w pobliżu, odbywała jakieś złowrogie praktyki. (s. 8).
7. **Zadaje pytania**; na niektóre sam odpowiada:
   Czy Scrooge wiedział o śmierci Marleya? Oczywiście. (s. 7), inne pozostawia bez odpowiedzi (są to tak zwane pytania retoryczne): *Jakżeby mogło być inaczej?* (s. 7).

Język

1. **Obrazowy** i **plastyczny**:
   Mgła wdzierała się do pomieszczeń, a była tak gęsta, że tonęły w niej domy na przeciwnej stronie wąskiej ulicy (s. 8).
2. **Nastrojowy**: *Mgła i mrok zwiększały się. Zimno przejmowało do szpiku kości* (s. 13).

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

3. **Potoczny**, czyli taki, jakiego używa się na co dzień: *do licha!* (s. 69), *podły kutwa,* (s. 69).
4. **Wykorzystanie przysłów i powiedzeń**, np.:
   - *być martwym jak ćwiek w drzwiach* (s. 7),
   - *Brak oka jest lepszy od złego oka.* (s. 8).
5. **Indywidualizacja języka**, to znaczy, że każda z postaci mówi inaczej, charakterystycznie dla siebie. Często zależy to od jej wykształcenia, środowiska, w którym żyje, lub charakteru. Na przykład Scrooge boi się, gdy duch Jakuba Marleya mówi do niego poważnym i dostojnym głosem oraz używa wyszukanych słów. Z kolei mieszkańcy dzielnicy biedaków oraz Scrooge czy Fred posługują się językiem potocznym, czyli takim, którym mówi się na co dzień: *idiota włóczący się z życzeniami* (s. 9), *gderanie* (s. 9) (zamiast: mówienie), *Nie bądź taki kwaśny, wuju!* (s. 9) [Fred do Ebenezera].

Motywy i nawiązania

W *Opowieści wigilijnej* można odnaleźć następujące motywy:

SAMOTNOŚĆ

Samotny jest główny bohater *Opowieści wigilijnej* – Ebenezer Scrooge. Ojciec surowo go wychowuje, to despota, który nie pozwala na powrót syna

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

ze szkoły nawet na święta Bożego Narodzenia. Dopiero siostrze Ebenezera – Fan udaje się namówić ojca na zmianę decyzji. Takie surowe i okrutne wychowanie wpływa na wizerunek głównego bohatera w wieku dojrzałym. Scrooge nie jest zdolny do miłości, zamyka się w sobie i żyje we własnym świecie. Nie wpuszcza do niego nikogo. Nie zakłada rodziny, nie ma nikogo bliskiego. Siostra Ebenezera, którą mężczyzna bardzo kocha, umiera i zostawia syna Freda. Scrooge nie chce utrzymywać z nim kontaktu, gdyż chłopiec za bardzo przypomina swoją matkę. Starzec prowadzi bardzo smutne życie. Jego sens stanowi praca i pieniądze. W przeszłości miał narzeczoną Belle. Jednak Scrooge zaczyna się zmieniać. Robi się chciwy i skąpy. Belle zrywa więc z nim znajomość. Scrooge zostaje zupełnie sam. Robi się coraz bardziej oschły i okrutny. Samotnie spędza wszystkie dni, na ogół w pracy. Nie ma się nawet do kogo odezwać. Samotnie je obiady w ponurej gospodzie, samotnie wraca do opuszczonego i równie ponurego domu. Smutne jest jego życie. Samotność powoduje, że jest nieszczęśliwy.

Samotny jest także młody czarodziej – Harry Potter (***Harry Potter i Kamień Filozoficzny*** **Joanne K. Rowling**). Jego rodzice zginęli i odtąd wychowuje go siostra matki, ciotka Petunia Dursley. Harry nie jest szczęśliwy, mieszka w komórce pod schodami,

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

nosi zbyt wielkie ubrania odziedziczone po grubym kuzynie Dudleyu i nikt go nie lubi, gdyż uchodzi za dziwaka. Nie ma przyjaciół ani nikogo bliskiego. Większość dni spędza samotnie w swojej komórce. Dopiero w jedenaste urodziny odmienia się jego los – dostaje list z zawiadomieniem o przyjęciu go do szkoły czarodziejów, w której odnajduje nie tylko szczęście, lecz także wspaniałych przyjaciół. Od tej chwili samotny jest tylko w wakacje, gdy musi wrócić do Dursleyów.

W czasie podróży po sąsiednich asteroidach Małemu Księciu (***Mały Książę*** **Antoine'a de Saint-Exupéry***)* także doskwiera samotność. Nie spotyka tam nikogo, z kim mógłby się zaprzyjaźnić. Każdy zajęty jest sobą i swoimi zajęciami: Bankier liczy gwiazdy, Latarnik zapala i gasi latarnię, Król wydaje rozkazy, Próżny czeka na pochwały. Na swojej planecie miał Różę, ale sprawiała mu tyle kłopotów, że postanowił udać się w podróż, by się czegoś o niej dowiedzieć. Dopiero na Ziemi nawiązuje bliższy kontakt z Lotnikiem i Lisem, ale mimo to nie czuje się w pełni szczęśliwy. Tęskni za domem i Różą, w końcu też postanawia wrócić na swą planetę.

Sara, bohaterka ***Małej księżniczki*** **Frances Hodgson Burnett** oddana zostaje na londyńską pensję panny Minchin, aby zdobyć gruntowne wykształcenie. Wychowana w Indiach Sara jest mądra, śliczna

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

i bogata, dlatego wszyscy nazywają ją księżniczką. Po śmierci ojca nie ma kto dawać pieniędzy na opłatę pensji, przez co dziewczynka zmuszona jest do ciężkiej pracy. Sara, mimo otaczających ją wiernych przyjaciółek, czuje się bardzo samotna i opuszczona w nowym kraju. Ciężko jej bez ojca, który zawsze ją wspierał i był w chwilach, gdy go naprawdę potrzebowała.

Samotna jest także tytułowa bohaterka powieści ***Ania z Zielonego Wzgórza*** **Lucy Maud Montgomery.** Ania jest sierotą i dzięki Maryli i Mateuszowi może wychowywać się w kochającej rodzinie. Wcześniej mieszkała w sierocińcu lub u obcych ludzi, którzy się nią nie interesowali. W domu nowych opiekunów odnajduje miłość, której tak jej brakowało. Często czuje się jednak samotna, marzy o wielkim i romantycznym uczuciu, o prawdziwej przyjaźni. Dzięki Dianie i Gilbertowi odnajduje je, ale dopiero po wielu perypetiach i przeszkodach.

Często samotni czują się Staś i Nel (***W pustyni i w puszczy*** **Henryka Sienkiewicza**). Wędrują daleko od domu, przez nieznane i dzikie miejsca, dlatego czasami tracą wiarę w pomyślny koniec swoich przygód. Są jeszcze dziećmi, na dodatek oddzielonymi od rodzin o setki kilometrów i brakuje im ciepła i bezpieczeństwa, które zapewnia rodzinny dom i bliska osoba, szczególnie w trudnych momentach, jak np. w czasie choroby Nel.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

Samotnie walczą o przetrwanie, wykazują się dużą odwagą i odpornością na przeciwności losu.

W obcym świecie znajduje się także Robinson Crusoe (***Robinson Crusoe*** **Daniela Defoe**). Bezludna wyspa kryje w sobie wiele tajemnic, które bohater powoli odkrywa. Buduje dom, by móc skryć się przed dzikimi zwierzętami i ulewami, robi liczne narzędzia, które pomagają mu w codziennym życiu. Czuje się przy tym osamotniony. Znajduje się bowiem daleko od domu i świata, w którym żył. Obecność Piętaszka w jakiejś części mu to rekompensuje. Robinson ma przynajmniej towarzysza, z którym powoli uczy się rozmawiać. Jednak mimo to pragnie wrócić do swojego świata.

PRZEMIANA WEWNĘTRZNA BOHATERA

Przemianę wewnętrzną przechodzi główny bohater *Opowieści wigilijnej*. Ebenezer Scrooge jako dojrzały mężczyzna, a później starzec, jest bardzo skąpy. Cel jego życia stanowi pomnażanie majątku i gromadzenie coraz większej ilości pieniędzy. Mężczyzna nie potrafi się uśmiechać ani okazywać innych uczuć poza złością, irytacją i okrucieństwem. Nie budzi sympatii innych, ludzie omijają go, często też boją się go. Zadowolony jest z tego, że budzi strach, nie chce się zmienić. Żyje we własnym świecie smutku i pieniędzy. Nie ma przyjaciół, rodziny. Odwrócił się od wszystkich,

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

nie chce spotykać się nawet ze swoim siostrzeńcem Fredem. Woli samotnie wędrować po ulicach Londynu, jeść obiad w ponurej gospodzie i mieszkać w przygnębiającym mieszkaniu. Ebenezer jest skąpy. Nie pomaga potrzebującym, twierdzi, że są od tego przytułki, a on sam ma za dużo swoich spraw, by mieć czas na przejmowanie się innymi. Dla swoich dłużników jest bezwzględny i okrutny. Samotnie spędza całe dnie, nawet święta Bożego Narodzenia. Nic nie wskazuje na poprawę bohatera. Dopiero pod wpływem wizyty trzech duchów: ducha przeszłych, teraźniejszej i przyszłych Wigilii Scrooge dostrzega, jak źle postępuje i jaką krzywdę wyrządza tym sobie i innym. Zjawy pokazują mu, jak kiedyś potrafił cieszyć się życiem. Scrooge widzi siebie z przeszłości: młodego, radosnego, pełnego ideałów i miłości. Widzi też, jaki jest teraz, poznaje ludzi, którzy źle o nim myślą: żonę swego siostrzeńca Freda, rodzinę swego pracownika Boba Cratchita, męża swej byłej narzeczonej Belle. W przyszłości natomiast patrzy na swoje zwłoki, opuszczone i ograbione. To przesądza o postanowieniu poprawy. Starzec nie chce już samotnie żyć i samotnie umierać. W ciągu jednej wigilijnej nocy zmienia się. Staje się dobry dla innych, chce pomagać biednym, ofiarowuje sporą sumę pieniędzy na cele dobroczynne, podwyższa pensję Bobowi, odnawia stosunki ze swoim siostrzeńcem. Na jego twarzy gości uśmiech, potrafi się wzruszać i pła-

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

kać. Przede wszystkim natomiast potrafi się szczerze śmiać i radować. Znów jest szczęśliwy i ma dla kogo żyć. Dla chorego syna Boba – Tiny Tima, staje się drugim ojcem i opiekunem. Odtąd jest człowiekiem, który najlepiej potrafi obchodzić święta Bożego Narodzenia.

Również Harry Potter (***Harry Potter i Kamień Filozoficzny*** **Joanne K. Rowling)** przechodzi wewnętrzną przemianę. Z nieśmiałej i samotnje osoby staje się oddanym przyjacielem i odważnym chłopcem. Nowa szkoła i koledzy sprawiają, że Harry zaczyna wierzyć w siebie i w swoje czarodziejskie umiejętności. Mimo otaczającej go sławy nie wywyższa się, lecz docenia to, co dał mu los: cudownych przyjaciół, rodzinę Weasleyów i oparcie w dyrektorze szkoły – Albusie Dumbledorze. Nie jest już tym samym smutnym chłopcem, co kiedyś. Wiadomość o prawdziwej przyczynie śmierci rodziców dodaje mu sił do walki ze złym czarownikiem Voldemortem. Harry przez cały cykl powieści dojrzewa wewnętrznie, jednak już od początku nauki w Hogwarcie wykazuje się odwagą, mądrością i sprytem. Zdobyta wiedza sprawia, że z nieśmiałego chłopca wychowywanego w komórce pod schodami staje się powoli potężnym czarodziejem.

Adaś Niezgódka (***Akademia Pana Kleksa*** **Jana Brzechwy)** trafia do Akademii Pana Kleksa jako nieśmiały chłopiec. Wyjątkowy nauczyciel i nowi

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

koledzy sprawiają, że przeżywa wiele wspaniałych przygód, przełamuje swe wewnętrzne słabości i staje się bardziej otwarty na świat i otaczających go ludzi. Poznaje historię ptaka Mateusza, wyrusza w podróż do baśniowych krain, we śnie odwiedza raj dla psów. Ze zwykłego chłopca staje się wrażliwym na krzywdę innych oraz pełnym wyobraźni i fantazji dzieckiem.

Główny bohater opowieści ***Hobbit, czyli tam i z powrotem*** **Johna Ronalda Raula Tolkiena** to Bilbo Baggins. Wyrusza na wyprawę jako czternasty członek załogi Thorina. Do tej misji wybrany zostaje przez Gandalfa. Na początku nie cieszy się z czekającej go wędrówki. Potem jednak chętnie w niej uczestniczy. Jest odważny i naraża się na wiele niebezpieczeństw, np. kradnie trollom sakiewkę. Bilbo to sprytny hobbit, o czym świadczy zagadka zadana Gollumowi. Nieraz działa wbrew woli grupy czy Thorina (podarowanie Bardowi Arcyklejnotu), robi to jednak w dobrej wierze. Po zwycięskiej Wojnie Pięciu Armii Bilbo wraca do rodzinnego Hobbitonu i zaczyna spisywać wspomnienia ze swej wyprawy. Przed nią był typowym domatorem – uwielbiał wygodne życie, komfort, smakowite jedzenie, nie gardził majątkiem, przede wszystkim zaś cenił spokój. Wędrówka i przygody sprawiają, że wraca bardziej doświadczony i bogaty wewnętrznie. Niebezpieczeństwa, przeżycia,

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

trudne sytuacje, w jakich się znalazł, pokazują, że nie brak mu sprytu, odwagi i pomysłowości. Spotkanie z trollami, konfrontacja z Gollumem i inne przygody powodują, że pokonał swoje wewnętrzne lęki, okazuje się spostrzegawczy, wytrwały, a także odporny na trudy podróży. Jako domator i samotnik rozumie, jak wielką wartość ma przyjaźń, stał się odpowiedzialny. Kilkakrotnie ratując swych towarzyszy z opresji, dał się poznać jako osoba solidarna i lojalna. Odkrywa, że życie to najwyższa wartość, a bogactwo wcale nie jest tak ważne, jak mu się wcześniej wydawało. Bilbo nie dowiedziałby się tego o sobie, gdyby nie podjął trudu wędrówki.

Jednak ewolucja bohatera nie przebiega zawsze od wyzbycia się złych cech do wykazania się wielkimi czynami. Ludzie często pod wpływem środowiska zmieniają się na gorsze, nabywają różnych wad, których wcześniej nie posiadali, lub odzywają się w nich złe, skrywane dotąd, nawyki.

Tak dzieje się z doktorem Pawłem Obareckim (***Siłaczka* Stefana Żeromskiego)**. Jako młody lekarz ma zamiar służyć biednemu społeczeństwu. Szczytne marzenia i plany popychają go do małego miasteczka Obrzydłówka, gdzie *pracował z fanatyzmem, z uporem, bez snu i odpoczynku*. Za bezcen sprzedaje lekarstwa, często rozdaje je za darmo. Chce, by ludzie żyli zdrowo, by nie musieli wydawać wszystkich oszczędności na leki kupowane

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

u miejscowego aptekarza czy felczera. Niestety, jego intencje nie spotykają się ze zrozumieniem. Zacofany i biedny lud nie stosuje się do jego zaleceń, przez co bohater traci nadzieję na poprawę ich życia. Popada w apatię, brata się z tymi, którymi wcześniej pogardzał. Rutyna, brak kontaktu z medycznym światem powodują, że młodzieńcze ideały ustępują miejsca wygodnemu życiu. Obarecki dostaje od losu szansę na zmianę postępowania, na opamiętanie się. Niestety, śmierć dawnej miłości, Stasi, staje się jedynie chwilowym wstrząsem. Okazuje się zbyt słaby i moralnie przegrywa sam ze sobą. Staje się taki, jak miejsce, w którym mieszka.

ŚWIĘTA BOŻEGO NARODZENIA

Jest to główne święto chrześcijańskie, przypada na 25 grudnia, poprzedza je Wigilia, czyli oczekiwanie na narodziny Jezusa. Obchodzi się je od IV w. n.e. i wiąże się z nim wiele obyczajów. Ludzie śpiewają kolędy, wręczają sobie prezenty, ubierają choinkę, ozdabiają dom i podwórko. Londyn, w którym dzieje się akcja *Opowieści wigilijnej,* jest przepięknie ustrojony. Wszędzie roztacza się zapach smakowitego jedzenia, wystawy pełne są świeżych owoców i dorodnych ryb. Weseli ludzie pozdrawiają się, życzą sobie wszystkiego najlepszego, obrzucają się radośnie śnieżkami i szy-

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

kują do wigilijnej kolacji. Święta jednak to nie tylko czas radości, ale także przebaczania i pojednania. Ebenezer Scrooge właśnie w Wigilię dostaje szansę na poprawę swojego losu, czyli samotnej śmierci. Odwiedza go duch zmarłego wspólnika Jakuba Marleya i ostrzega przed złym postępowaniem. Pomagają mu w tym trzy inne duchy, które pokazują Ebenezerowi jego przeszłość, teraźniejszość i przyszłość. Scrooge rozumie, że skąpstwo, chciwość i samotność nie gwarantują szczęścia. Postanawia poprawić się, otworzyć swoje serce na potrzeby innych i odnowić więzi rodzinne z siostrzeńcem Fredem.

Samotnie bożonarodzeniowy i noworoczny czas spędza bohaterka baśni **Hansa Christiana Andersena** pt. ***Dziewczynka z zapałkami.*** Jej rodzice są bardzo ubodzy, ojciec traci pracę, więc dziewczynka zarabia na chleb, sprzedając na ulicy zapałki. W ostatni dzień roku, gdy ziemia pokryta jest grubą warstwą śniegu i mróz szczypie w policzki, skulona dziewczynka ogrzewa się maleńkim płomyczkiem zapalanych zapałek i marzy o bogatych świętach przy suto zastawionym stole, z wielką choinką, prezentami i ciepłym kominkiem. Nikt nie zwraca na nią uwagi, mała bohaterka marznie coraz bardziej, w końcu ukazuje się jej babcia, która zabiera ją ze sobą do nieba. Tam dziewczynka nigdy nie zazna głodu i zimna, zawsze będzie szczęśliwa.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

Z kolei bogate święta spędzają bohaterowie serii książek o Harrym Potterze (np. ***Harry Potter i Kamień Filozoficzny***). Chłopiec wychowuje się u siostry swojej matki, jego rodzice bowiem zginęli, gdy był bardzo mały. Odtąd jego życie jest pełne smutku. Ciotka nie lubi go, każe mu spędzać większość czasu w komórce pod schodami. Dopiero w nowej szkole dla czarodziejów, w Hogwarcie, Harry ma szansę na znalezienie przyjaciół i wspaniałe święta. Boże Narodzenie w Hogwarcie to najpiękniejsze i najweselsze dni w roku. Z tej okazji wszędzie wiszą kolorowe ozdoby, choinki sięgają sufitu, a na stole stoją same smakołyki. Harry po raz pierwszy też dostaje prawdziwe prezenty, a wśród nich znajduje pelerynę-niewidkę. Dzięki niej dociera do magicznego zwierciadła AIN EINGARP odbijającego marzenia, a nie twarz przeglądającego się człowieka. Cieszy się chwilami spędzonymi przed lustrem, widzi w nim bowiem nieżyjących rodziców i jest naprawdę szczęśliwy.

BIEDA

W *Opowieści wigilijnej* bieda przeplata się z bogactwem. Obok bogatych dzielnic istnieją w Londynie ulice, na których mieszkają ludzie ubodzy. Często nie mają za co żyć, nie mają co włożyć do garnka. Kradną, by zdobyć pieniądze na jedzenie, jak na przykład kobiety w przyszłości pokazanej główne-

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

mu bohaterowi Ebenezerowi przez jednego z odwiedzających go duchów. Zabierają z domu Scrooge'a wszystkie kosztowności w momencie, gdy mężczyzna leży na łożu śmierci. Są bezwzględne, gdyż taki był dla nich Scrooge za życia. Jego dłużnicy cieszą się, gdy Ebenezer umiera, gdyż w ten sposób nie wymaga od nich natychmiastowej spłaty długu, jak to w przeszłości miało niejednokrotnie miejsce. Pracownik Scrooge'a, Bob Cratchit, także należy do ludzi ubogich. Nie nosi płaszcza, gdyż go po prostu na to nie stać. Marznie więc w drodze do pracy i do domu, jednak nie smuci się tym. Liczą się dla niego inne wartości: rodzina, miłość i szczęście najbliższych. Jego syn, Tiny Tim, jest kaleką, porusza się za pomocą kul, dzięki wsparciu przemienionego Ebenezera nie umiera. Ludzie, mimo iż są biedni, potrafią się cieszyć i świętować Boże Narodzenie. Są pełni marzeń o lepszym życiu: Bob cały czas wierzy, że znajdzie dla swego najstarszego syna Piotra dobrze płatną pracę i chłopiec uwolni ich przez to od biedy. Scrooge w przeszłości też niewiele posiadał i potrafił się radować z małych przyjemności. Ważne dla niego było dobre słowo pracodawcy, a nie wysokie wynagrodzenie. Dopiero z upływem czasu zaczyna się dorabiać i tracić swe młodzieńcze ideały. Bogactwo, które ma go uszczęśliwić, pozbawia go wszystkich bliskich osób i powoduje, że Ebenezer jest skąpym, samotnym i chciwym starcem.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

W opowieściach o małym czarodzieju Harrym Potterze (***Harry Potter i Kamień Filozoficzny*** **Joanne K. Rowling**) bieda również doskwiera ludziom. Harry, zanim dowiedział się o swoim czarodziejskim pochodzeniu, mieszkał w komórce pod schodami, chodził w za dużych ubraniach po swoim grubym kuzynie Dudleyu i nie miał pieniędzy nawet na słodycze. Dopiero w świecie magii okazało się, że rodzice zostawili mu duży spadek. Jednak z problemami finansowymi boryka się rodzina jego najlepszego przyjaciela Rona. Weasleyowie mają siedmioro dzieci, Artur pracuje w Ministerstwie Magii, lecz z jego pensji trudno zapewnić luksusy tak licznej rodzinie. Dlatego różdżkę, latającą miotłę, szaty i podręczniki Ron ma zawsze po starszym rodzeństwie. Często bogatsi koledzy, jak na przykład Draco Malfoy, śmieją się z niego. Chłopiec nie może sobie pozwolić na zakup słodyczy w pociągu do szkoły, je więc kanapki przygotowane przez matkę. Na Boże Narodzenie co roku dostaje wydziergany przez nią sweter i własnoręcznie sporządzone karmelki. Marzy o nowej wyjściowej szacie, gdyż jego dawno przestała być modna.

O lepszym losie marzy też Janko (***Janko Muzykant*** **Henryka Sienkiewicza**). Pięknie gra na skrzypcach i kocha swoją muzykę. Niestety, nieczułość ludzka na krzywdę biednych dzieci skazuje go na tragiczną śmierć. Chłopiec widzi we dworze

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

skrzypce, zakrada się i gra na nich, po czym oskarżony zostaje o kradzież instrumentu. Za karę zostaje pobity i wskutek licznych ran umiera. Gdyby pochodził z bogatej rodziny, nie spotkałby go taki los.

Przez zacofanie i biedę ginie bohaterka ***Antka* Bolesława Prusa** – Rozalka. Wiejska znachorka na wieść o chorobie dziewczynki każe wkładać ją do pieca. Zabieg ten ma ją uleczyć. Niestety, siostra Antka umiera. Nie stałoby się to, gdyby matka miała pieniądze na jej leczenie i poszła z dziewczynką do lekarza, a nie do znachorki. Bieda skazuje ludzi na śmierć i zacofanie. Cierpią na tym niewinne dzieci.

Z notorycznym brakiem pieniędzy boryka się rodzina Borejków (***Ida sierpniowa*** **Małgorzaty Musierowicz**). Nie brakuje im na życie, lecz nie mogą pozwolić sobie na luksusy. Wracając wcześniej z wakacji, Ida musi poradzić sobie z kłopotami finansowymi. Na początku sprzedaje na bazarze naszyjniki, które sama zrobiła, potem zatrudnia się u starszego pana i opiekuje się nim.

RODZINA

Bohater *Opowieści wigilijnej* jest samotny. Nie założył rodziny, nie utrzymuje także kontaktu ze swoim siostrzeńcem Fredem. W opowiadaniu można odnaleźć wiele szczęśliwych rodzin, które uświadamiają Scrooge'owi jego samotność i opuszczenie.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

Siostrzeniec Fred ma piękną i mądrą żonę, są bardzo szczęśliwi, widać, że doskonale się rozumieją i kochają. Podobnie jest z byłą narzeczoną Ebenezera – Belle: wyszła za mąż, urodziła córkę, ma już nawet wnuki. Jest szczęśliwa jako żona, matka i babcia. Pracownik Scrooge'a, Bob Cratchit, także cieszy się, że ma wspaniałą żonę i dzieci. Bieda nie załamuje go, potrafi czerpać radość z każdej drobnostki. Dba o swoich najbliższych, stara się, by niczego im nie brakowało. Razem z żoną urządzają wspaniałe święta, jest to dla nich wyjątkowy czas. Wszyscy opiekują się małym Tiny Timem, wychwalają jego dobroć i wyrozumiałość. Rodzina Cratchitów uchodzi w opowiadaniu za wzór, Scrooge zazdrości im ciepła i dobroci, dlatego po przemianie staje się ich najbliższym przyjacielem i opiekunem.

O rodzinie marzy Ania, bohaterka ***Ani z Zielonego Wzgórza*** **Lucy Maud Montgomery**. Mieszka w sierocińcu i jest wdzięczna Maryli i Mateuszowi, że ją adoptują. Odpłaca się im zawsze dobrym słowem, uśmiechem i pomocą, a gdy tego potrzebują – także opieką. Ania ma wielkie serce, marzy o założeniu swojej rodziny, w której nie będzie miejsca na smutne i opuszczone dzieci. Mateusz także bardzo kocha Anię, chce dla niej jak najlepiej i często w tajemnicy przed Marylą rozpieszcza dziewczynę. To on spełnia jej marzenie o wspania-

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

łej balowej sukni z bufiastymi rękawami. Z czasem bowiem Ania staje się dla niego całym światem. Dla Maryli także, choć jej surowość nie zawsze pozwala na okazywanie uczuć.

O szczęśliwej rodzinie marzy Harry Potter (***Harry Potter i Kamień Filozoficzny*** **Joanne K. Rowling**). Jego rodzice zginęli od zaklęcia rzuconego przez Voldemorta – jednego z najpotężniejszych przedstawicieli czarnej magii. Chłopiec wychowuje się odtąd w domu ciotki Petuni Dursley. Dursleyowie nie traktują go dobrze, Harry mieszka w komórce pod schodami, nie może oglądać telewizji, jeść słodyczy, nie ma zabawek. Marzy o lepszym życiu i o szczęśliwej rodzinie. Odnajduje ją u Weasleyów, rodziny swego przyjaciela. Bardzo lubi spędzać z nimi czas, szczególnie w ich mieszkaniu, które jest bardzo przytulne i kolorowe. Pani Weasley w pewien sposób zastępuje mu matkę.

Borejkowie (***Jeżycjada*** **Małgorzaty Musierowicz)** to wzorowy przykład rodziny – pełnej miłości, zrozumienia i wzajemnego szacunku. Seniorka rodu – Mila, dba o pogodny nastrój, ciepło rodzinne i poczucie bezpieczeństwa. Wielokrotnie pomaga swoim córkom w rozwiązywaniu życiowych problemów – tych związanych z okresem dojrzewania, a także późniejszych – dotyczących małżeństwa i wychowywania dzieci. Ojciec – Ignacy jest roztargniony, ale córki bardzo go kochają. Jest niezwy-

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

kle uczciwy, oczytany i inteligentny, wpaja swoim dzieciom najważniejsze życiowe wartości, a także miłość do literatury i historii. Borejkówny to naprawdę mądre, wrażliwe i nieobojętne na ludzką krzywdę dziewczyny. Warto wspomnieć o rodzinie Gabrysi Borejkówny i jej pierwszym nieudanym małżeństwie z Pyziakiem. Janusz okazuje się bardzo nieodpowiedzialnym człowiekiem. W poszukiwaniu pracy wyjeżdża za granicę i po pewnym czasie oznajmia, że zostawia Gabrysię z ich dwiema córkami. Odejście ojca i powtórne małżeństwo matki wyjątkowo źle wpływają na młodszą córkę Gaby – Laurę. Mimo miłości i starań bliskich dziewczyna przysparza rodzinie wielu problemów. Staje się niegrzeczna, bezczelna, kłamie, wreszcie ucieka z domu. Tęskni za ojcem, którego tak naprawdę nigdy nie znała i dlatego też postanawia go odszukać. Dopiero wizyta u jego oschłej siostry i przypadkowe spotkanie z Januszem uświadamiają jej, jak bardzo pomyliła się w ocenie swoich najbliższych.

SKĄPSTWO

Ebenezer Scrooge, główny bohater *Opowieści wigilijnej* jest typowym skąpcem. Scrooge już z wyglądu sprawia wrażenie smutnego i okrutnego. Narrator twierdzi, że jego twarz jest chłodna, podobnie jak całe jego wnętrze. Nos ma ostry i spiczasty,

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

policzki pomarszczone, zaczerwienione oczy, sine i wąskie wargi, siwe włosy, brwi i brodę. Chodzi sztywno, głos jego natomiast jest zgrzytliwy i ostry. Ebenezer nigdy się nie uśmiecha, rzadko okazuje jakiekolwiek uczucia, potrafi się tylko złościć. W przeszłości był zupełnie innym człowiekiem. Potrafił cieszyć się, mimo iż doskwierała mu bieda. Dobre słowo pracodawcy stanowiło dla niego większą wartość niż pieniądze. Gdy zaczął się jednak dorabiać, majątek przesłonił mu wszystko. Stawał się coraz bardziej chytry. Jako wiekowy mężczyzna Scrooge jest bardzo skąpy i chciwy. Korzysta z każdej okazji, by zarobić pieniądze. Udaną transakcję zawiera nawet w dniu pogrzebu swojego wspólnika i przyjaciela Jakuba Marleya. Nie pomaga biednym. Twierdzi, że przytułki są od tego, by potrzebujący mogli się do nich udać, a jeśli się wstydzą, to niech umierają – przynajmniej zmniejszą liczbę ludności. Nie obchodzi Świąt Bożego Narodzenia i nie rozumie, jak biedni ludzie mogą się z nich cieszyć, skoro na ogół nie mają pieniędzy i zadłużają się, by kupić dzieciom prezenty i ugotować lepszy obiad. Jest bardzo samotny i smutny. Obiady je w ponurej gospodzie, mieszka sam w mieszkaniu po Jakubie Marleyu. Wszystko po to, by zaoszczędzić jak najwięcej pieniędzy. Pod wpływem duchów zmienia się jednak. Widzi, że pieniądze to nie wszystko, że bardziej liczy się miłość i przyjaźń.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

Zagadnienia

Dla Harpagona (***Skąpiec*** **Moliera)** pieniądze są wszystkim – celem w życiu, źródłem szczęścia, jedyną miłością. Radość przynosi mu tylko gromadzenie, oglądanie i przerzucanie ich. Są ważniejsze nawet od jego rodziny. Harpagon to jednocześnie uosobienie skąpstwa i karykatura chciwca. Nie zajmuje się swymi dziećmi, nie liczy się z ludźmi, nie dba o opinię. Na wszystkim oszczędza – chodzi w łachmanach, nie dojada, nie płaci służbie, nie karmi zwierząt, zmusza też innych do podobnego stylu życia. Pieniądze uczyniły z niego człowieka śmiesznego i okrutnego. Dla jego syna Kleanta bogactwo nie jest celem życia. Owszem – jest ono symbolem niezależności, młodzieniec doskonale wie, że jeśli uniezależni się finansowo od ojca, będzie mógł ożenić się z ukochaną Marianną i zacząć szczęśliwe życie.

Zagadnienia

Charakterystyka głównego bohatera

Ebenezer Scrooge to główny bohater *Opowieści wigilijnej*. Jest już starcem, który żyje samotnie w wielkim i opuszczonym domu. Nie ma rodziny ani nikogo bliskiego. W dzieciństwie ojciec wychowywał go bardzo surowo, często chłopiec samotnie spędzał święta Bożego Narodzenia, na ogół w szko-

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

le. Siostra Fan, którą bardzo kochał, umarła jako mężatka, narzeczona opuściła go, dlatego jest samotny.

Scrooge już z wyglądu jest bardzo smutny i okrutny. Narrator twierdzi, że jego twarz jest chłodna, podobnie jak całe jego wnętrze. Nos ma ostry i spiczasty, policzki pomarszczone, zaczerwienione oczy, sine i wąskie wargi, siwe włosy, brwi i brodę. Chodzi sztywno, głos jego natomiast jest zgrzytliwy i ostry. Ebenezer nigdy się nie uśmiecha, rzadko okazuje jakiekolwiek uczucia, potrafi się tylko złościć.

W przeszłości był zupełnie innym człowiekiem. Potrafił cieszyć się, mimo iż doskwierała mu bieda. Dobre słowo pracodawcy stanowiło dla niego większą wartość niż pieniądze. Jednak gdy zaczął się dorabiać, majątek przesłonił mu wszystko. Stawał się coraz bardziej chytry.

Jako wiekowy mężczyzna Scrooge jest bardzo skąpy i chciwy. Korzysta z każdej okazji, by zarobić pieniądze. Udaną transakcję zawiera nawet w dniu pogrzebu swojego wspólnika i przyjaciela Jakuba Marleya. Nie pomaga biednym. Twierdzi, że przytułki są od tego, by potrzebujący mogli się do nich udać, a jeśli się wstydzą, to niech umierają – przynajmniej zmniejszą liczbę ludności.

Nie obchodzi świąt Bożego Narodzenia i nie rozumie, jak biedni ludzie mogą się z nich cieszyć,

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

skoro na ogół nie mają pieniędzy i zadłużają się, by kupić dzieciom prezenty i ugotować lepszy obiad. Jest bardzo samotny i smutny. Obiady je w ponurej gospodzie, mieszka sam w domu po Jakubie Marleyu.

Nie spotyka się z nikim, nawet ze swoim siostrzeńcem Fredem. Ludzie nie lubią go, a nawet czują przed nim strach. Uważają go za okrutnika, skąpca i człowieka bez serca. Żona Freda nie rozumie, dlaczego co roku odrzuca ich zaproszenie na obiad i nie obchodzi świąt. Z kolei żona Boba nie może mu wybaczyć skąpstwa w stosunku do jej męża. Fred nie ocenia źle swojego wuja. Twierdzi, że jest on po prostu smutnym i nieszczęśliwym starcem, dlatego chce mu dać szansę na poprawę i co roku zaprasza go na wigilijny obiad. Nie przejmuje się, że wuj jest dla niego niemiły. Inni mieszkańcy Londynu oceniają go jeszcze surowiej, cieszą się z jego śmierci, okradają go, gdy ten umiera. Pokazują mu to odwiedzające go duchy. Scrooge boi się samotnej śmierci, widzi, jak okrutnie postępował i postanawia się zmienić.

Po wizycie duchów jego wygląd ulega zmianie. Scrooge uśmiecha się bardzo często, przez co jego twarz rozpromienia się, chód staje się lekki.

Ebenezer nie jest już skąpcem. Daje sporą sumę pieniędzy na biednych, pomaga rodzinie Boba,

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

podwyższa mu pensję. Ze zgorzkniałego, okrutnego i skąpego samotnika staje się duszą towarzystwa. Wesoły, dobry i opiekuńczy przyjaciel rodziny Boba, drugi ojciec jego chorego syna – Tiny Tima – taki jest Scrooge po przemianie.

Bohater zrozumiał, jak wielkim szczęściem jest przyjaźń i dobroć. Na nowo potrafi się cieszyć i okazywać uczucia, a także przekonał się, jak najlepiej spędzać święta Bożego Narodzenia.

Ebenezer Scrooge pod wpływem odwiedzin trzech wigilijnych duchów stał się zupełnie innym człowiekiem. Gdyby nie ta przemiana, umarłby samotnie i nikt by o nim nie pamiętał. Dzięki metamorfozie mieszkańcy Londynu długo go nie zapomną.

Święta Bożego Narodzenia w *Opowieści wigilijnej*

Święta Bożego Narodzenia to główne święto chrześcijańskie, przypada na 25 grudnia, poprzedza je Wigilia, czyli oczekiwanie na narodziny Jezusa. Jest to czas pełen radości, szczęścia i miłości.

W *Opowieści wigilijnej* Charlesa Dickensa Londyn (w tym właśnie mieście dzieje się akcja utworu) jest odświętnie przystrojony, na wystawach sklepowych świeże owoce i pachnące słodycze kuszą przechodniów:

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

Dalej piętrzyły się apetyczne piramidy jabłek i gruszek. Ówdzie ułożono stosy winogron, budzących ślinkę w ustach. (s. 45-46)

W święta ludzie są dla siebie życzliwi, wszystkim udziela się wyjątkowa atmosfera spokoju, radości i dobroci. Nieznajomi życzą sobie na ulicach wesołych świąt, pozdrawiają się i uśmiechają życzliwie. Podobnie jest w *Opowieści wigilijnej:*

Wkrótce ulice zaroiły się ludźmi, którzy przywdziali nie tylko odświętne szaty, ale także uroczyste, świąteczne miny. (s. 46)

Święta Bożego Narodzenia to także czas wybaczania i pojednania. Przekonuje o tym siostrzeniec głównego bohatera, Ebenezera Scrooge'a – Fred. Dlatego, mimo odmowy, co roku zaprasza swego wuja na uroczysty obiad.

W święta nikt nie powinien być samotny. Ludzie, nawet w najodleglejszych miejscach świata, nawet płynąc statkiem po morzu czy pracując w latarni morskiej, pamiętają o tym uroczystym dniu. Scrooge, oglądając swoją przeszłość, przypomina sobie, że kiedyś potrafił świętować Boże Narodzenie mimo chudego portfela. Zapomniał już, jak to się robi, stał się zgorzkniałym i samotnym starcem.

W Wigilię ludzie są także bardziej ofiarni i hojni, dlatego wolontariusze zbierają pieniądze na biednych.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

W *Opowieści wigilijnej* święta to także czas na poprawę, na zrozumienie swoich błędów. Dlatego to właśnie tego dnia duchy dają Ebenezerowi szansę zmiany życia. Mężczyzna korzysta z niej i odtąd nigdy nie zapomina o Bożym Narodzeniu.

Istotne cytaty

- *Obowiązkiem każdego człowieka jest* […]*, aby jego dusza zjednoczyła się z duszą jego bliźnich i pozostawała w braterskiej z nimi łączności przez cały czas wędrówki ziemskiej. Ten, który obowiązku tego zaniedbał za życia, musi go wypełnić po śmierci.* (s. 18)
- *Noszę łańcuch, który sobie ukułem za życia* […]*. Sam przygotowałem każde jego ogniwo. Włożyłem go na siebie dobrowolnie, dobrowolnie nosiłem, a teraz dźwigać go muszę przez całą wieczność.* (s. 19)
- *Czy ty masz prawo rozstrzygać, którzy ludzie mają żyć, a którzy umrzeć? Być może, iż ty w oczach Stwórcy jesteś o wiele mniej wart życia niż miliony istot podobnych do tego dziecka, biednego człowieka.* (s. 51)
- *To jest – dodał, wskazując na chłopca – Ciemnota, a dziewczynka nosi miano Nędza. Strzeż się*

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

obu jak ognia oraz tego wszystkiego, co od nich pochodzi, a przede wszystkim strzeż się chłopca, gdyż na jego czole wypisane jest straszne słowo: Zguba. (s. 60)

- *Oto sprawiedliwość ludzka* […]. *Przeklinają ubóstwo, a jednocześnie potępiają tych, którzy w pocie czoła starają się o dostatek* (s. 35);
- *Miał tyle rozumu, że wiedział, iż to, co na świecie dobre, zawsze jest przedmiotem szyderstwa ze strony niektórych ludzi. Ich należy uważać za ślepych.* (s. 86)

Zadania sprawdzające

Test

1. Główny wątek opowiadania koncentruje się na:
a) pracy Ebenezera Scrooge'a.
b) skąpstwie Ebenezera Scrooge'a.
c) przemianie wewnętrznej Ebenezera Scrooge'a.
d) przyjaźni Scrooge'a z Bobem Cratchitem.

2. Na początku opowieści Scrooge jest człowiekiem:
a) samotnym, starym i chciwym.
b) wesołym, skąpym i chciwym.
c) smutnym, ale przyjaźnie nastawionym do innych.
d) skąpym, starym i wesołym.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

3. Duch Marleya zapowiedział Scrooge'owi:
a) śmierć bohatera.
b) odwiedziny trzech duchów.
c) swoją ponowną wizytę.
d) upadek firmy Scrooge'a.

4. *Opowieść wigilijna* jest:
a) powieścią.
b) dramatem.
c) opowiadaniem.
d) nowelą.

5. Narrator *Opowieści wigilijnej* jest:
a) wszechwiedzący, subiektywny, pierwszoosobowy.
b) wszechwiedzący, obiektywny, pierwszoosobowy.
c) wszechwiedzący, subiektywny, trzecioosobowy.
d) wszechwiedzący, obiektywny, trzecioosobowy.

6. Duchy odwiedzają Scrooge'a w ciągu:
a) jednej nocy.
b) dwóch nocy.
c) trzech nocy.
d) czterech nocy.

7. Pod wpływem odwiedzin duchów Scrooge:
a) pozostał skąpy, chciwy i nieczuły na krzywdę innych ludzi.
b) zmienił się: stał się wesołym i hojnym człowiekiem.
c) zmienił się, lecz nigdy nie świętował już Bożego Narodzenia.
d) zmienił się, ale na krótko.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

8. Bob Cratchit jest:
a) siostrzeńcem Scrooge'a.
b) przyjacielem Scrooge'a.
c) pracownikiem Scrooge'a.
d) wspólnikiem Scrooge'a.

9. Postać wesołego i pięknego olbrzyma ma:
a) duch Jakuba Marleya.
b) duch wigilijnej przeszłości.
c) duch obecnych świąt Bożego Narodzenia.
d) duch przyszłych świąt Bożego Narodzenia.

10. Akcja *Opowieści wigilijnej* rozgrywa się w:
a) Paryżu.
b) Londynie.
c) Wenecji.
d) Berlinie.

Krzyżówka nr 1

1. Imię siostry Tiny Tima i Piotra.
2. Autor *Opowieści wigilijnej*.
3. Jedno z miejsc, które Scrooge odwiedził z duchem tegorocznych świąt Bożego Narodzenia.
4. Imię Marleya.
5. Jedno z dzieci, które pokazuje Scrooge'owi duch tegorocznych świąt Bożego Narodzenia.
6. Na tym przedmiocie Scrooge zobaczył twarz Marleya.
7. Belinda dla Boba.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

8. Imię siostry Scrooge'a.
9. Fred dla Scrooge'a.
10. Tam mały Scrooge często spędzał Wigilię.
11. Ciąży Marleyowi.

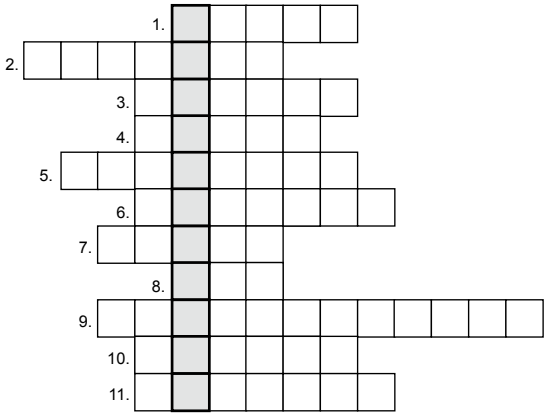

HASŁO:.....

Co oznacza to słowo?

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

Krzyżówka nr 2

1. Jedno z miejsc, które Scrooge odwiedził z duchem przyszłych świąt Bożego Narodzenia.
2. Jeden z przedmiotów, które zostały ukradzione z domu Scrooge'a.
3. Nazwisko Boba.
4. Copperfield, bohater jednej z książek Dickensa.
5. Miejsce akcji *Opowieści wigilijnej*.
6. Dar Scrooge'a dla rodziny Boba.
7. Bella dla Scrooge'a.
8. Jeden z motywów obecnych w opowiadaniu.

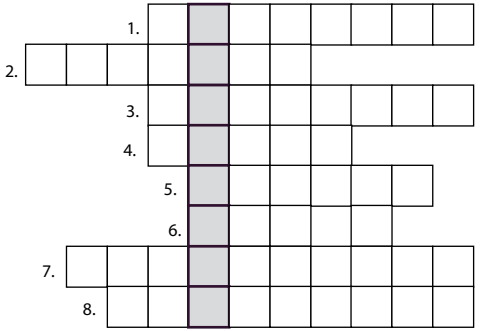

HASŁO:.....

Co oznacza to słowo?

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

Słowniczek

Epika	jeden z trzech rodzajów literackich. Narrator przedstawia wydarzenia, posługując się opowiadaniem i opisem oraz przytacza dialogi i monologi bohaterów. Świat przedstawiony składa się z czasu i miejsca akcji, postaci i wydarzeń.
Fabuła	układ zdarzeń w świecie przedstawionym utworu, powiązanych następstwem w czasie i związkiem przyczynowo-skutkowym. Fabuła może być jednowątkowa (np. w noweli czy tragedii) lub wielowątkowa (w powieści).
Kompozycja	budowa świata przedstawionego utworu, układ i powiązanie jego elementów.
Motyw	podstawowa jednostka świata przedstawionego w utworze, np. zdarzenie, przedmiot, sytuacja, przeżycie.
Narracja	wypowiedź prezentująca świat przedstawiony, czyli czas i miejsce akcji, postaci oraz wydarzenia.
Narrator	fikcyjna osoba mówiąca. Może być ukryta, wszechwiedząca, wypowiadająca się w 3. osobie. Czasem jest jednym z bohaterów i mówi w 1. osobie.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

Opowiadanie	krótki utwór pisany prozą, który przedstawia zazwyczaj niewiele wydarzeń. Mogą w nim wystąpić wątki poboczne i postaci drugoplanowe.
Wątek	ciąg związanych ze sobą zdarzeń. Może być wątek główny (dotyczy głównych bohaterów) i wątek poboczny (związany z mniej ważnymi postaciami). Stanowi część fabuły utworu.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

Wybrana filmografia

Filmy animowane:

1. *Opowieść wigilijna*, Niemcy/Wielka Brytania 2001, 2003, reż. Jimmy T. Murakami
2. *Opowieść wigilijna*, USA 1997, reż. Stan Philips
3. *Opowieść wigilijna Muppetów*, USA 1992, 2004, reż. Brian Benson
4. *Opowieść wigilijna Myszki Miki*, USA 1983, reż. Burany Mattinson
5. *Opowieść wigilijna Flinstonów*, USA, wytwórnia Warner Bros

Filmy fabularne:

1. *Opowieść wigilijna*, USA 1999, reż. David Jones
2. *Opowieść wigilijna*, USA 1970, reż. Ronald Neame
3. *Ebbie*, Kanada/USA 1995, reż. George Kaczender
4. *Nieznana opowieść wigilijna*, Polska 2000, reż. Piotr Mularuk

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A3523663 1

Odpowiedzi do testu:

1. c; 2. a; 3. b; 4. c; 5. c; 6. a; 7. b; 8. c; 9. c; 10. b.

Rozwiązania krzyżówek:

Krzyżówka nr 1:

1. Marta; 2. Dickens; 3. statek; 4. Jakub; 5. ciemnota; 6. kołatka; 7. córka; 8. Fan; 9. siostrzeniec; 10. szkoła; 11. łańcuch

Krzyżówka nr 2:

1. cmentarz; 2. zasłony; 3. Cratchit; 4. David; 5. Londyn; 6. indyk; 7. narzeczona; 8. samotność

Bibliografia:

Charles Dickens, *Opowieść wigilijna*, Warszawa 2005.

Lektury wszech czasów

streszczenie • analiza • interpretacja

1. F. Molnár, *Chłopcy z Placu Broni*
2. A. Kamiński, *Kamienie na szaniec*
3. Z. Nałkowska, *Granica*
4. A. de Saint-Exupéry, *Mały Książę*
5. G. Orwell, *Rok 1984*
6. M. Bułhakow, *Mistrz i Małgorzata*
7. M. Jaworczakowa, *Oto jest Kasia*
8. J. R. R. Tolkien, *Hobbit, czyli tam i z powrotem*
9. N. H. Kleinbaum, *Stowarzyszenie umarłych poetów*
10. L. M. Montgomery, *Ania z Zielonego Wzgórza*
11. I. Jurgielewiczowa, *Ten obcy*
12. J. Korczakowska, *Spotkanie nad morzem*
13. G. Orwell, *Folwark zwierzęcy*
14. H. Krall, *Zdążyć przed Panem Bogiem*
15. G. Herling-Grudziński, *Inny świat*
16. Ch. Dickens, *Opowieść wigilijna*
17. Z. Krasiński, *Nie-Boska komedia*
18. Sofokles, *Antygona*
19. Molier, *Skąpiec*
20. Molier, *Świętoszek*
21. S. I. Witkiewicz, *Szewcy*
22. S. Żeromski, *Ludzie bezdomni*
23. S. Żeromski, *Syzyfowe prace*
24. W. Szekspir, *Romeo i Julia*
25. S. Żeromski, *Przedwiośnie*
26. Sofokles, *Król Edyp*
27. W. Szekspir, *Hamlet*
28. A. Fredro, *Śluby panieńskie*

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

29. J. Słowacki, *Kordian*
30. W. Szekspir, *Makbet*
31. S. Wyspiański, *Wesele*
32. G. Zapolska, *Moralność pani Dulskiej*
33. A. Fredro, *Zemsta*
34. H. Sienkiewicz, *W pustyni i w puszczy*
35. D. Defoe, *Robinson Kruzoe*
36. J. Bédier, *Dzieje Tristana i Izoldy*
37. J. Słowacki, *Balladyna*
38. H. Balzac, *Ojciec Goriot*
39. A. Mickiewicz, *Dziady*
40. A. Mickiewicz, *Pan Tadeusz*
41. E. Hemingway, *Stary człowiek i morze*
42. A. Camus, *Dżuma*
43. B. Prus, *Lalka*
44. H. Sienkiewicz, *Krzyżacy*
45. E. Niziurski, *Sposób na Alcybiadesa*
46. F. Dostojewski, *Zbrodnia i kara*
47. S. Mrożek, *Tango*
48. W. Gombrowicz, *Trans-Atlantyk*
49. K. Makuszyński, *Szatan z siódmej klasy*
50. H. Sienkiewicz, *Quo vadis*
51. W. Gombrowicz, *Ferdydurke*
52. C. S. Lewis, *Opowieści z Narnii*, cz. 1.: *Lew, Czarownica i stara szafa*
53. A. Szklarski, *Tomek w krainie kangurów*
54. M. Białoszewski, *Pamiętnik z powstania warszawskiego*
55. S. Lem, *Bajki robotów*
56. A. Fiedler, *Dywizjon 303*
57. W. S. Reymont, *Chłopi,* t. 1: *Jesień*
58. M. Twain, *Przygody Tomka Sawyera*

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

59. H. Sienkiewicz, *Potop*
60. J. Brzechwa, *Akademia pana Kleksa*
61. A. Lindgren, *Dzieci z Bullerbyn*
62. A. Mickiewicz, *Grażyna*
63. J. W. Goethe, *Cierpienia młodego Wertera*
64. M. Kuncewiczowa, *Cudzoziemka*
65. L. Kruczkowski, *Niemcy*
66. J. Parandowski, *Mitologia*
67. G. Byron, *Giaur*
68. F. H. Burnett, *Tajemniczy ogród*
69. T. Borowski, *Opowiadania*
70. B. Prus, *Nowele i opowiadania*
71. H. Sienkiewicz, *Opowiadania i nowele*
72. E. Orzeszkowa, *Opowiadania i nowele*
73. S. Żeromski, *Opowiadania i nowele*
74. A. Czechow, *Opowiadania*
75. J. Twardowski, *Zeszyt w kratkę*
76. C. Collodi, *Pinokio*
77. R. Goscinny, J.-J. Sempé, *Mikołajek i inne chłopaki*
78. A. A. Milne, *Kubuś Puchatek*
79. J. Parandowski, *Przygody Odyseusza*
80. E.-E. Schmitt, *Oskar i pani Róża*
81. F. Kafka, *Proces*
82. M. Musierowicz, *Opium w rosole*
83. M. Musierowicz, *Kwiat kalafiora*
84. M. Krüger, *Karolcia*
85. R. Pisarski, *O psie, który jeździł koleją*
86. J. Conrad, *Jądro ciemności*
87. M. Musierowicz, *Kłamczucha*
88. D. Terakowska, *Władca Lewawu*
89. J. Verne, *W 80 dni dookoła świata*

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

90. H. Lofting, *Doktor Dolittle i jego zwierzęta*
91. A. i Cz. Centkiewiczowie, *Zaczarowana zagroda*
92. I. Krasicki, A. Mickiewicz, *Bajki*
93. J. Kochanowski, *Fraszki i Treny*
94. S. Mrożek, *Opowiadania*
95. J. Chmielewska, *Nawiedzony dom*
96. A. Christie, *I nie było już nikogo*
97. Z. Nałkowska, *Medaliony*
98. F. H. Burnett, *Mała księżniczka*
99. M. Kownacka, *Kajtkowe przygody*
100. J. Grabowski, *Puc, Bursztyn i goście*
101. Cz. Centkiewicz, *Anaruk, chłopiec z Grenlandii*
102. S. Michałkow, *Nie płacz, Koziołku*
103. W. Chotomska, *Dzieci pana Astronoma*
104. A. Christie, *Dwanaście prac Herkulesa*
105. I. Fink, *Opowiadania*
106. M. Kownacka, *Kukuryku na ręczniku*
107. K. Drzewiecka, *Piątka z Zakątka*
108. E.-E. Schmitt, *Dziecko Noego*
109. S. Żeromski, *Wierna rzeka*
110. T. Różewicz, *Kartoteka*
111. S. Szmaglewska, *Czarne Stopy*
112. G. Flaubert, *Pani Bovary*
113. M. Konopnicka, *Na jagody*
114. M. Konopnicka, *O krasnoludkach i sierotce Marysi*
115. M. Kownacka, *Plastusiowy pamiętnik*
116. E. Knight, *Lassie, wróć!*
117. R. Dahl, *Charlie i fabryka czekolady*
118. D. Terakowska, *Córka Czarownic*
119. U. Eco, *Imię róży*
120. E. Orzeszkowa, *Nad Niemnem*

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

POLECAMY

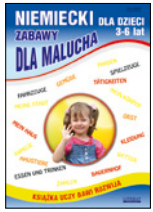

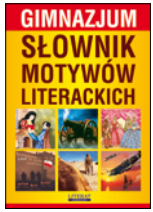

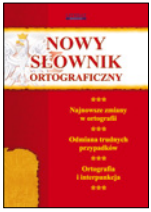

Zapraszamy do
księgarni
internetowej

KSIEGARNIA
NAJTANIEJ
www.ksiegarnia-najtaniej.pl

www.ksiegarnia-najtaniej.pl

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631

LEKTURY WSZECH CZASÓW

- × szczegółowe i obszerne streszczenie
- × dokładna analiza
- × charakterystyka bohaterów
- × ważne pojęcia niezbędne przy omawianiu lektury
- × przykładowe zagadnienia
- × testy sprawdzające z kluczem
- × krzyżówki
- × przejrzysty układ
- × pomoc w przygotowaniu do lekcji, testów sprawdzających i prac klasowych

POLECAMY 16

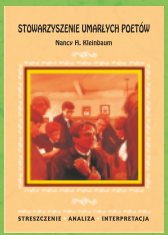

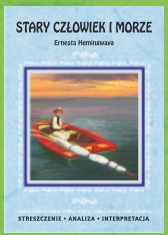

KSIEGARNIA
NAJTANIEJ
www.ksiegarnia-najtaniej.pl

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 4525693A35326631